

Ga

KURIERO INTERNACIONA

ISSN 2429-2699

Nedependanta revuo trimestral

En la L.I. di la Delegaciono

N° 1/2015

GANGA

La vilaji en Paris

La steli (nvelo)

La Elefanti e la Musi

Interviuvo di historiisto Germana

KURIERO INTERNACIONA N° 1 - januaro - marto 2015

REDAKTERO

Jean Martignon

12,rue Maurice Utrillo, F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France

e-adresi : jean-claude.martignon@orange.fr e
martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas 10 euri.

*L'ido respondas la advoko di
mondo qua perdis sua centro, la
koncio di lua spirituala
konekteso, e l'etikala valoraji di
personala diciplino e sociala
responsiveso.*
Karl Schlotterberg

*La traduko esas la principio ipsa
qua justifikas la posibleso e
l'existo di lingui auxiliar.
Umberto ECO*

VORTO DAL REDAKTERO

Ica buletino havas itere tardeso, nam me maladeskis pro hororinda gripo, tre mortigera e qua duris dum plu kam un monato. Me ja aludis lo en mea blogo e ne plus volas senfine riskribar e memorar ico. Me judikas ke ol esis yarcentala gripo quale olta di 1918. Fortunoze, en nia epoko ni havas antibiotiki en nia dispono ed ico evitis ke ol divenez pandemio (mondala epidemio). Me standas itere bone, ma me restis dum preske un monato e duimo sen povar efektigar irga laboro ed ito esis tre frustranta. Me lernas lente e desfacile enpaginigar ica buletino, ma me esperas ke me fine sucesos preske tam bone kam Fernando Tejon. Parolante pri ilu, nulu savas ulo pri lua fato. Samideano Hispana probis obtenar informi, ma semblas ke Fernando desaparis misterioze. Kad il mortis subite ? Kad il havis accidento forsan mortigera ? Kad il raptesis da Exterterani ? Singla de ta hipotezi esas possibla, ma nulo esas certa.

Misterioza esas anke la funcionado dil Idomovado. La Idisti semblas ne volar abandonar lia inerteso. Pro quo ? Ka li esas tante certa ke la Angla linguo ganis definitive la partio ? Ma mem se tale esas la kazo, on darfas revar e krear, por kelka personi dissemita tra la tota mondo, revo-universo ube on povus naskigar kulturo e

kambiar interesiva informi, danke la interreto. Regretinde, ico ne funcionas tamaniere ed onu ne savas quale agar. Me animas la precipua Faciolibri („Facebook“-i) en Ido. Astonive, ita Faciolibri havas min multa membroj kam olti qui esas multe min aktiva e sen aparte interesiva informi. Ico esas itere misterio. La anmo homal esas nesondebla e mem plu multe olta dil Idisti. On mustas renunciar intelektar multa kozi. Ma la problemo esas e restas : quale nia movado povos permanar. Ja, pasintayare la Idorenkontro en Paris povis atraktar nur desfacile kelka personi, quankam ol esas un de la maxim bel urbi dil mondo ; ed omnakaze di Europa, ma ol ne situesas en la mezo dil Europana kontinento. Konseque me esperis ke la perspektivi pri Berlin esus plu bona. Ma la Idisti semblas divenir tre hemrestema e ne plus volas voyajar. Kad icakaze valoras ankore la peno „travaliar“ por Ido ? Me ne savas, ma la inerteso od ociereso dil Idisti esas destruktanta nia movado e, forsan nia komuna linguo. Ja valoroza elementi departis ed abandonis ni. On devas absolute cerebragar pri la kauzi di tala senkurajigo e reaktar.

Sincere via. JM :::::-::::

INFORMO PRILINGUA

Nia pasinta samideano Andreas Juste, quankam tre fervoroz Idisto, anke interesesis pri Interlingua. Me imitas lu, e, multarelante, me havas opinioni simila a le lua pri la linguo. Lu uzis nerare la sufixo – mente, quan il adjuntis – quale Interlingua – por adverbigar adjektivo. Dum longa tempo, me opinionis ke ico esis absurda fantazio, til la tempo kande me pronuncis frazo en Interlingua kun ca sufixo e me konstatis ke ico adjuntis tre bela sonoreso e muzikaleso a la linguo quale por la romanida lingui dil Sudo (Hispana, Italiana). Me do rezolvis adoptar tempope ca sufixo en mea uzado personal. Anke Interlingua uzas (quale mea linguo matral) la formo : va + infinitivo por indikar quika o balda futuro. Ico ne existas til nun en la L.I. di la Delegaciono, do quale s-ro Juste, me rezolvis adoptar ol kande ico povas esar utila. Pluse, same kam s-ro Juste me opinionas ke la sufixo – isim povas kelkafoste uzesar por insistar pri la intenseso dil adjektivi, exemple : « Me vidas belissima floro », konkurencante « Me vidas belega floro ». Ma ico nur por adjektivi e ne por substantivi. Anke por trovar eventuale alternativa vorti (sinonimi) me pruntos eventualmente vorti di Interlingua, ma ramente e kun prudenteso.

Kompreneble, me propozas ico al imito dal Idisti, ma nule intencas bataliar por impozar lo. Se la Idisti adoptos co, llore lia uzado sancionos ica formi. Se no, olci restos mea personala ‘idiolekto’.

LISTO DE UTILA VORTI

‘acetabulo’ : Surfaco artikal dil iliaka osto. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.

achento : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazo-melodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Lingual Komitato dil ULI)

‘adenomo’ : adenomo esas nenociva tumoro povante afektar glando o mukozo.

‘afordar’ : havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).

‘ambiento’ : la naturala medio cirkondanta onu.

‘analfabeto’ : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).

‘apropo’ : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.

‘arpento’ : arpento esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.

‘autostrado’ : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direcione e konceptita por trafiko rapida e grandaquanta. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenata internacione).

« bungalow » : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, ecepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etajo e vizanta habitesar nur da un familio.

‘cervezo’ : antiqua biro.

'detektar' : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido

'diglosio' : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de sociala-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio* dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idiomo e la parolata dialekti.

'diskoteko' : nokto-klubo (E.F.)

diskriminacar : traktar ulu od homala grupo neyuste. (vorto nun oficaligita)

'dolabro' : Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto venanta de la Latina : dolabra.(France, Angle e Germane : doloire).

'domotiko' : totajo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemi di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».

‘«dorftrödel»’ : Germana vorto signifikanta : neinteligenta vilajano.

ekosistemo [Ekol.] Sencese interrelatanta ensemblo de ‘biocenozo’ e biotopo [A. ecosystem l F écosystème l G Ökosystem l H ecosistema l R ekosistyema].

eskalatoro : Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyala stacioni, edc [AF escalator l H escalera mecanica, escalera automatica l R escalator].

etno : populo, gento (veninta de la Greka ethnos). En Ido, ni havas la vorti etnologio ed etnografio. La Lingualo Komitato adoptis la formo : etnio, ma ol esas deskonsilinda pro ke ol enduktas nenecese neregulozeso quoniam ni havas la vorti supre aludita. Do, la formo : etno esas preferinda e plu reguloza.

euro : [Ekon.] Pekunial unajo dil Uniono Europana () € : la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.

faxar (tr.) Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo : faxez a me la raporto [A to fax l F faxer l G faxen

l H enviar por fax l It. Faxare l R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.

festivalo : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).

flashar (ntr.) Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]

fonemo [Ling.] La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H .I. R.]

fonologio [Ling.] Fako di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]

‘fotono’ : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetala.

‘gaela’ : La Gaeli esis Kelta populo parolanta Kelta linguo.

‘gaga’ : senila ed/od imbecila.

‘“ghee”’ : klarigita butro uzita por la Indiana koquarto.

““globetrotter””: aventurema voyajanto qua trairas la mondo. (Angla vorto)

‘gombo’ : (*Abelmoschus esculentus*) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manjesas en India, nord-Afrika, Proxim-Oriento e sud-Usa.

‘ideogramo’ : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.

‘idolekto’ : Maniero partikulara parolar propra a un persono.

‘infrastrukturo’ : Totajo del produktera forci e del produkto-relati qui konstitucas la materiala fundamento dil socio.

‘interludo’ : Inter du spektakli, che teatreyo o cinemo, od inter du emisi che-televizione, kurtatempe duranta komedieti ed/od amuzivi. (E.F.I.)

‘“jaggery”’ : «jaggery» qua anke skribetas «jaggeree» esas nerafinita sukro preparita per varmigar palmo-siropo. Ol uzesas por koquar dishi en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).

'judo' : Kombat-arto de Japoniana origino.

'kataristo' : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIIma jarcento per kruc-milito durinta dum preske kinadek yari.

'kindo' : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume)

'knemido' : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.

'kobrao' : venenoza serpento di tropikala regioni.

'logotipo' : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemo di societo od fabriko-marko komercal. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo ». Me do selektis ol por Idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.

'lontana' : altra vorto por : fora.

'lukumo' : orientala dolcajo.

'okurar' : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».

' »mandala »' : Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spirituala veko.

'manikeismo': La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.

'megapolo' : giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiom)

'metroo' : Lor la Ido-renkontri di 2014 en Paris, la Idisti volis uzar ica vorto por la subtera treno. E nur ica vorto pro ke li judikis ke « subtera treno » esas tro longa. Konseque, me rezolvis adopter ol.

'mujiko' : basaklasa rurano en carala Rusia.

‘neolitiko’ : Lasta periodo dil prehistorio.

‘NIFO’ : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta disk od en kelka lingui : fluganta subtasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.

‘onomancio’ : Kapableso predigar per la literi di persono-nomo, lua futuro.

‘optimizar’ : Ita vorto existas en la Angla, Franca e Germana patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto maximbonigar.

‘paleolitiko’ : Periodo di la antiqua stonepoko komencinte approxim du milion yari ante nun e durinta til la debuto dil agrokultivo.

‘pan’ : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifikas : tote, komplete.

‘patuazo’ : nacionala, naturala, o matrala linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifikis : patrala (matrala) linguo.

‘piktogramo’ : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.

‘pucho’ : stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.

‘radiofono’ : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitar la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.

‘resursi’ : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapablesi e la interna richaji di persono od organizuro.

‘rocketo’ : Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle : rocket, Germane : rakete, France : fusée.

‘samurayo’ : Gardisto. Nomo dil membris dil anciena militistal klaso en Japonia.

‘sensoro’ : Instrumento qua konvertas mezuri a fizikala quantesi. Vorto trovebla en omna DEFIRS-lingui, ecepte la Franca (Angla, Germana, Hispana, Italiana, Rusa).

‘sinkronaleso’ : Misterioza koincidi neexplikebla racionale o per ja existanta cienco o savo.

‘shako’ : Militistal kapvestajo tre segunmoda dum la XIXma jarcento.

‘smartfono’ : Moderna poshtelefonilo anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.

‘soyao’ : Planto di qua la grano esas fabo oleoza. Ol esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento.

‘sponsoro’ : mecenato.

‘termoluminecenco’ : kaloral lumifado.

‘TM-efekto’ : Sentimento di antipatio quan on havas nekonciante e nevole kontre lando e lua resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lua civitani kontre onu.

‘toponimo’ : Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.

‘tornado’ : vortica ventego.

‘totalitera’ : rejimo di Stato en qua omna povi apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.

‘trajekto’ : surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigar onua voyajo. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)

‘yo’ : popul-vorto signifikanta : saluto. Ol esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.

‘yudo’ : Israelido. Persono di ‘yuda’ religio.

‘yudismo’ : Monoteista religio dil yudi.

‘xenofobio’ : kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

‘jame’ : nulatempe

‘lontana’ : fora

‘travalio’ : laboro

GRAMATIKALA VORTI

‘ergo’ : do, konseque.

‘itaque’ : pro to, pro ico, camotive.

‘nihilominus’: malgre to, malgre omno.

‘quoniam’: pro ke.

‘utinam’: utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : «Utinam li venos morge !»

TRADUKURO DI MODERNA VORTI

arobase : arobo (informatiko)

«convivial» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla signifikas : gastamika.

«compromis» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui, miskomprenesas da la plu multa Idisti. Ol ne devas konfundesar kun la Idista vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.

hashtag : dieza vorto (informatiko)

«to optimize (E), optimiser (F), optimieren (G)» : Me ja supre enduktis la vorto optimizar* ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile komprenesar da omna Idisti per la vorto : maximbonigar.

«sociétal» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne troveblesas che omna dicionarii, nule relatas a la vorto societo en Ido, ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona tradukuro en Ido, semblas a me esar : prisocia. E.g. «Ceci est un phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».

totalitaire : totalitera (uzata da S.Quarfood en 1938). Ma on povas anke uzar : totalitara.

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future. Me ne volas diskutar abstraktite, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar texti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

IVAIN O LA KAVALIERO KUN LEONO

[Rezumo di lo preirinta : *Che la korto di rejo Artur, kavalieri interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri eventinta en stranya etoso ed akompanata da stranya e desquietiganta marveli.*]

Dum ke li parolis tale, la rejo ekiris la chambro ube il lojabis dum longa tempo pro ke il dormabis tillore. La baroni, quik kande li vidis lu, staceskis avan il. La rejo imperis a li omna itere sideskar. Apud il sideskis la rejino. La rakonton di Calogrenant, elu raportis ad ilu vortope nam el savis tre bone rakontar. La rejo askoltis el volunte e trifoye juris pri l'anmo di Uterpendragon, ilua patro, ke il iros vidar ita famoza fonteno ante ke pasabos du semani. Il irus adibe dum la predio dil festo di Sinioro Ioannes-Baptisto ed il pasus la nokto en ita loko kun lua omna kompanuli.

Quik pos ke la rejo tale parolabis la tota konto aplaudis lu pri co, nam multa viri volis irar adibe, same la baroni kam la yunuli.

Ma inter tanta homi joyoza, sinioro Ivain esis tre ne-entuziasmoza, pro ke il kredabis povar irar sola adibe. Il savis bone ke sinioro Ké, ne-eviteble, ante lu, obtenus la batalio se lu demandus co al kavaliero dil fonteno. E same sioro Gauvain a qua la rejo ne refuzus ico. Ma il subite rezolvas ke il ne vartos li, ne grantante importo a lia kompaneso. Adibe il iros sola sive por lua joyo sive por lua trauro. En Brocéliande il esos ante ke tri dii pasos e lu serchos til kande il trovos la streta voyeto bushoza e la erikeyo e la forta domo e la agreabla accepto dal polita damzelo e dal jeneroza nobelulo qua ruinas su por gastigar honore la voyajanti tante il esas sincera e benigna. Il vidos la turmo e la kultiveskita areo e la granda rurano qua surveyas ol. Vere il esas nepacienta renkontrar ica rurano tote deformita e tote repugnante ledega e nigra quaze forjisto.

Il esperas vidar la granda petro e la fonteno e la baseno e la uceli sub la pino. Il pluvigos e ventigos. Ma il ne fanfaronos pri co. Nulu savos ulo pri lua aventuro til ke ilu havos de ol granda shamo o granda honoro.

Sinioro Ivain livas la konto. Il evitas omna renkontri. Sola il iras vers lua lojeyo, trovas ibe lua omna familiani e servisti. Il imperas ke on pozez nova selo a lua kavalo. Il advokas un de lua kaval-servisti a qua nulon il celis.

- Nun, lu dicas, venez kun me adextere e adportez me mea armi. Me departos balde tra ica pordo sur mea promenkavalo. Igez ferizar bone mea kustumala kavalo ed adduktez lu apud me. Pose, retrodutez mea promenkavalo. Ma tacez pri to quon me imperas a tu : se ulu demandas a tu informi pri me, tu ne furnisos oli. Se tu agas quale me dicis a tu, me juras ke tu ganos avantaji de co.

- Sinioro, dicas la kaval-sorgisto, vu esez quieta. Nulu savos ulo de me. Irez e me sequos vu balde.

Sinioro Ivains nun acensas sur la kavalo. Il venjos, se il povos, la shamo di lua kuzulo Calogrenant. La kaval-sorgisto kuras nun vers la justa kavalo, acensas sur lu, por ne restar hike plu longatempe. Mem se ico kustos a lu tre chere, sinioro Ivain fine vidos la pino ombrizanta la fonteno e la granda petro e la tempesto grelfrapanta e pluviganta e turniganta e ventiganta. Dum la nokto il trovas la expektita hosto, renkontras che ilu plu multa benigneso ed honoro kam to quon me raportis e dicis. E che la yunino il deskovras centople plu multa raciono e beleso kam lo dicabis Calogrenant. Sinioro Ivain havis dum ita nokto tre bona lojeyo por lua plezuro.

Il venis a la kultiveskita areo ye la morga dio. Il vidis la tauri e la rurano qua montris a lu la voyo. Plu kam centfoye il kruco-signizis su pro la

astoneso quan il havis vidar quale Naturo povis facar en ita viro tante leda ed hororinda verko.

Il vagis til la fonteno, e vidis omno quon lu volis vidar. Sen haltar e sen sideskar il varsis per un foyo la toteso dil aquo di la baseno. Quik ventis e pluvis ed esis la vetero qua devis esar. Kande Deo ridonis la bela vetero, adsur la pino venis l'uceli qui joyigis marveloze l'etoso sur la fonteno danjeroza.

Quik kande la joyo retrovenabis, havanta iraco plu ardoroza kam brezo venis kavaliero tam bruisoza kam se lu chasabus cervo ardoranta. Quik kande li intervidis li venis reciproke renkontre a l'altru quaze interodiante ye morto. Singlu havis lanco rigida e fortia. La lanci fendesas e lashizesas e la stumpi flugas adfore. Lore li interasaltas per la espado. Li frapas per lia tota forteso, tranchas la rimeni dil shildi, frapas supre, sube e pecetigas la shildi tante bone ke pluvas lia fragmenti. Li ne povas kovresar per oli nek defensar de oli. Li tante taliis oli en peci ke li interfrapas fortege per espadi sen irga altra atakanta armi. Terorinde li interkombatas, ma nule retroiras. Nulatempe ante on vidis du kavalieri plu obstinanta interocidar ! Li ne sparas lia frapi ed utiligas oli tam bone kam esas posibla. La helmi flexas e fendesas e dil mash-tuniki flugas la mashi, tintita per sango. La mash-tuniki esas tante domajita ke oli ne valoras plu multe kam froko. An la vizajo li interfrapas per la pinto dil espado !

Lo esas marvelo quale tante duras batalio tante fiera ed harda. Ma amba havas tanta kurajo ke l'unu nulakuste cedus al altru mem mikrega sulo-areo - ecepte por la morto dil altru. Li agis tale kom vera proda kombatanti nam li nek vundis nek kripligis lia kavali nek volis ke li rulas su, ma sempre duris esar surkavale. Nulafoye li esis pede. Tandem sinioro Ivain quarpecigis la mashtuniko dil kavaliero tote aturdita e favorigita per ta frapo, nam nulatempe il recevabis tante mala frapo, olqua, sub la kapo-protektilo, fendabus la kapo til la cerebro. Per la cerebro e per ta sango tintesis la mashtuniko arjenta.

[Tradukuro segun verko da *Chrétien de Troyes* - XIIma yarcento]

(*Duro sequos*)

LA VILAJI EN PARIS

La chefurbo di Francia esas famoza pro la beleso e la harmonio di lua imobli evanta del tempo di prefekto Haussmann (1853 til 1870 NDLT) ed havanta plur etaji. Existas tamen, dissemita tra Paris, vilaji ube nereduksbla habitanti habitas en domi. Juante ofte granda kalmeso, ita quarteri ofras al vizitanti ulaspeca eskapo certa del urbala etoso. Imitante la rezidenti, la naturo esas freue komforte ibe e plubeligas la konstrukturi. Ed en ita loki la chefurbo havas aspekto di ruro. Ita dometi havanta un o du etaji revigas multa homi. Ma atencez, por esar inter la privilejiziti , oportos spensar plura milioni de euri...

LA MAXIM CHARMIVA

LA « VILLA » LEANDRE

Ol esas vera portuento di tranquileso. Nestifanta sur la kolineto Montmartre, la « villa » Léandre esas charmanta sako-strado, qua ne kongruas kun lo cetera di la chefurbo. Lua dometi e lua pavizita strado obliviigas ke on esas interne di Paris. Habiteyi ek reda briki esas kontigua a blanka fasadi ube la vejetantaro semblas esar tre komforte por developesar. Cetere ne esas rarajo ke on vidas

ibe facar filmi. Ita « villa » nomizesas segun karikaturifisto por ilustrizita jurnali, Charles Léandre (1862-1935), di qua l'ateliero trovesis en la strado Caulaincourt. Ante la konstrukto di la « villa », ica loko esis busharo. Dum la XVIIIma yarcento, esis ibe kelka mueleyi quale olta di la Prati evanta de 1725. La habitanti bone koncias juar privilejo kom rezidenti di ta quartero. Certeni, cetere, instalesas icaloke depos plura generacioni. Tale, la chanji di lojeyo esas tre skarsa e kande ico eventas, la transakti imoblal realigesas po tre alta preco.

« Villa » Léandre, inter la numeri 23 e 27 dil avenuo Junot (18ma distrikto di Paris)

Metroo lineo 12 staciono Lamarck-Caulaincourt.

LA MAXIM NETIPALA

LA MOUZAÏA

Ol nomizesas segun loko di Aljeria. La quartero di la Mouzaïa esas anke

poke konocata juvelo di la Franca chefurbo jacanta meze dil 19ma distrikto, proxim le Buttes-Chaumont. Olu esas vera labirinto ek pavizita stradeti qui celas « villa »-i charmanta. Pro ke lu konstruktesas sur anciena petromineyi, lo esas neposibla hodie konstruktar ibe plu granda lojeyi pro motivi di sekureso. La promenadi en ica portueto di charmo povos durar ankore dum longa tempo. Dum la vizito, halteyo che la vilajeto dil fluvio Danubio esas konsilinda : danke lia fasado mantenata sorgoze e lia gardeneto bone laborita, ita pavilioni obtenis la vinko lor la konkursو pri fasadi dil urbo Paris en 1926. La stradeti di la Mouzaïa prizentas nun (dum printempo) vidajo astoniva per lua vejetantaro florizita.

La Mouzaïa (19ma distrikto)
Metroo lineo 7 staciono Botzaris

LA MAXIM RURALA

LA RURO EN PARIS

Li esas kelka homi en la 20ma distrikto qui povas fanfaronar pri vivar en mikra domo. « La Ruro en Paris » asemblegas cento de habiteyi olqui ne esas sen agreableso disponanta un o du etaji. Komence, ica peizajo shirmis petromineyi ek gipso. Pro ke olu esis abandonita, ica tereno aquiresis, en 1908, da societo kooperanta fondita segun instigo

da pastoro Sully Lombard ed ol nomizesis “La Ruro en Paris”. La projeto havis kom skopo posibligar a laboristi, oficisti ed plusa employati havanta negranda revenui divenor proprietanti di lojeyi sana, higienala e precipue eleganta. Preske duadek yari pose, 92 habiteyi konstruktesis. Singla pavilono havas sua propra traiti, ma omni disponas gardeneto an la strado, to quo kontributas krear etoso vilajal. Nunepoke, la laboristin sucedis arkitekti ed artisti. La habiteyi vendesas po plura milioni de euri. Ma promenado en ta quartero netipal duras esar gratuita.

La Ruro en Paris (20ma distrikto)

Metroo lineo 3 staciono Porte de Bagnolet

LA MAXIM IZOLITA

LA QUARTERO DIL POPLI

Hike anke, lo esas desfacila kredar ke onu ne esas fore de Paris. Tamen la strado dil Popli esas vere en la 13ma distrikto. Lua nomo memorigas la grand arbori qui kreskis alonge la rivero Bièvre ante ke olta parkovresez lor la labori entraprezita da prefekto Haussmann. Ronda

plaki ek bronzo, cetere, memorigas la prezenteso di ta rivero. Kun la stradi di doktoro Leray e di Damesme, la strado dil Popli formacas vera vilajo kun plura deki de pavilioni havanta un etajo e farbizita fasadi, di qui la aspekto pensigas pri Notting Hill en London. Jacanta ye l'angulo dil strado di doktoro Leray e dil strado di doktoro Lucas-Championnière, domo havanta tri etaji e ligna paneli ilustrizas la diverseso di la stili. E che la placo di abado Georges-Hénocque, la klimanta planti prosperas abundante. Ico esas quartero ube lo esas agreabla vivar.

La quartero dil Popli (13ma distrikto)
Metroo lineo 7 Tolbiac staciono Tolbiac

LA MAXIM PITORESKA

LA KOLINETO DIL QUALII

Ol esas Parisana erste depos 1860. Tale, lo esas tote komprenebla, ke la Kolineto dil Qualii havas aspekto rural. Pro ke ol havas vera labirinto subtera de petromineyi ek kalko, ica kolineto indulgesis dal projeti pri renovigo urbal da barono Haussmann. Lua historio asociesas anke ad olta dil “Komono” (revolto eventinta en 1871 NDLT), la

komonista generalo Wroblewski rezistis kontre l'avanco dal trupi dil guvernerio ante mustar retretar. La placo dil “Commune de Paris” (Komono di Paris) memorigas ica pasinta epoko. Exter la drinkeyi e la restorerii, ita quartero di Paris posedas kelka peceti de ruro. Kelke plu fore, ye la numero 10, strado Daviel, trovesas mikra Alzacia. Apertita en 1913, ica konstruktita grupo kontenas quaradek domi havante ligna paneli, qui pensigas pri la stilo Alzaciana. Oli konstruktesis por acceptar laboristi. Lo esas al arkitekto Jean Walter (1883-1957) ke on debas ica astoniva realiguro. Cetere il medaliizesis dal Konsilantaro generala dil

department Seine. Tote proxime, altra strado charmiva meritas videsar : la “villa” Daviel. Ita pavizita stradeto invadita per la verdaji shirmas domi ek briki por laboristi. Kun lua arbori e lua flori, ica sako-strado divenas vera pikture vivanta dum la printempo. Regnas hike kalmeso olqua esas granda difero kompare al agiteso dil nefora placo di Italia.

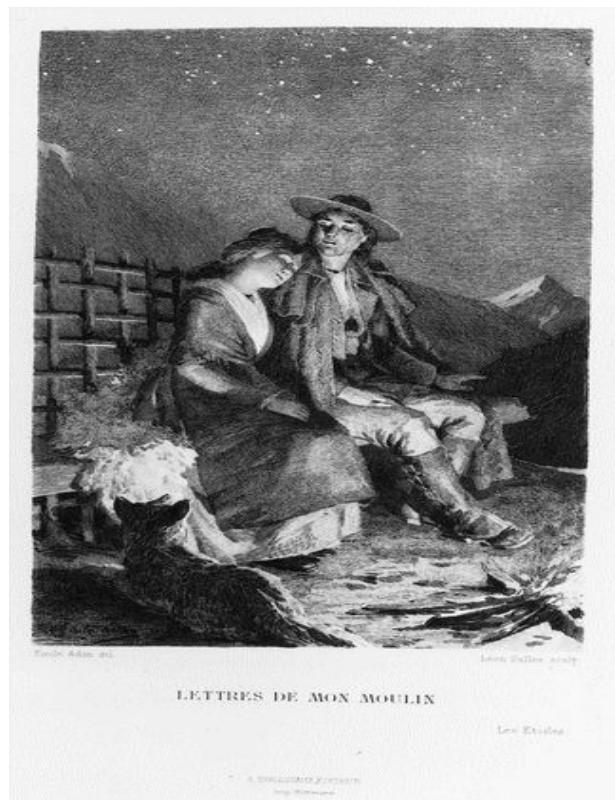
La Kolineto dil Qualii (13ma distrikto)

Metroo lineo 6 staciono Corvisart

LA STELI (NOVELO)

Raporto da pastoro Provencana

Ica novelo esas elemento di totajo de noveli publikigita sub la titulo « Lettres de mon moulin » (Letri de mea mueleyo) redaktita dal Franca autoro famoza dum la XIXma yarcento Alphonse Daudet.

aparar pokope, super la valo, la vivaca kapo di la mikra *miarro* (servisto di farmo-domo), o la kofio rufa dil olda onklino Norade, me esis vere tre felica. Me demandis ke on raportez a me la novaji dil vilajo infre, la bapti, la mariagi ; ma to quo precipue interesis me, lo esis saveskar to quon divenis la filiino di mea mastri, nia damzelo Stéphanette, la maxim

Dum la tempo kande me gardis la bestii sur la monto Luberon, me restis dum tota semani sen vidar ulu, sola en la pastureyo kun mea hundo Labri e mea mutoni. Tempope, l'ermito dil Mont-de-Lure preterpasis por serchar herbori o me perceptis la vizajo nigra di ula karbonifisto di Piemont ; ma li esis naiva personi, tacema pro tro granda solitareso, qui perdabis la deziro parolar e savis nulo pri to quo dicesis infre en la vilaji e la urbi. Tale, ye singla duesma semano, kande me audis sur la voyo acensanta, la klosheti di la mulo di nia farmo-domo adportanta a me la provizuri por la du venonta semani, e ke me vidis

jolia yunino en la tota regiono. Sen aspektar tro interesesar pri co, me informesis kad el iris ofte a la festi, a la kunveni vesperal, ka venis sempre ad elu nova amorantuli ; ed a ti qui questionos me pro quo me grantis tanta importo ad ita kozi, me, povra pastoro dil monto, me respondos ke me evis duadek yari e ke ita Stéphanette esis lo maxim bela quan me vidabis dum mea vivo.

Or, ye ula sundio kande me vartis la manjaji por la du venonta semani, eventis ke li arivis erste tre tarde. Dum la matino me pensis : « kulpas pri co la meso ; » pose, ye aproxime dimezo, venis granda sturmo, e me opinionis ke la mulo ne povabis departar pro la mala stando dil voyi. Tandem, ye cirkum tri kloki, kande la cielo esis lavita, la monto brilanta per la aquo e la suno, me audis inter la gutifado dil folii e la exterfluo dil rivereti inflita la klosheti di la mulo, tam gaya ed alerta kam granda kloshmuziko dum Paskodio. Ma lo ne esis la mikra *miarro*, nek la olda Norade, qua duktis. Lo esis... divinez qua !... nia damzelo, mea filii ! nia damzelo ipsa, sidanta rekta inter la saki oziera, tote rozea pro la aero dil monti e pro la koldetesko debata al sturmo.

La mikrulo esis malada, onklino Norade vakancis che elua filii. La bela Stéphanette savigis me ica omno, dum decensar de elua mulo, ed anke ke el arivis tarde pro ke el misiris survoye ; ma per vidar elu tante bone sundiale vestizita, kun elua rubando havanta flori, elua jupo brilanta ed elua dentelaji, el semblis preferere tardeskinta ad ula danso kam serchir elua voyo inter la bushi. Ho la miniona yunino ! Mea okuli ne povis fatigesar pro regardar el. Por dicar la verajo me nulatempe vidabis elu tante proxime. Kelkafoye dum la vintro, kande la bestii-trupi decensabis adsur la planajo e ke me retroiris vespere al farmodomo por supear, elu trairis la chambro vivace, sen multe parolar al servisti, sempre ornita e kelkete superba... E nun el esis opoze a me, nur por me ; ka ico ne povus instigar divenar dessaja ?

Pos ekirigir la provizuri de la korbo, Stéphanette regardeskis kurioze cirkum elu. Kelke levante elua bela jupo dil sundio, olqua altre povabus domajesar, el eniris la *parko*, volis vidar la loko ube me kushis, la palia kripo kun la mutono-felo, mea granda kapuco akrochita an la muro, mea kroso, mea fusilo funcionante per stono. Ica omno amuzis elu.

-Ha ! tu vivas hike, mea kompatinda pastoro ? Quante tu probable enoyas pro esar sempre sola ! Quon tu facas ? Pri quo tu pensas ?...

Me dezirabus respondar : « Pri vu, ho mastrino, » e me ne mentiabus ; ma mea konfuzeso esis tante granda ke me ne povis trovar mem un vorto por parolar. Me tre konjektas ke el perceptis ico e ke la ruzoza damzelo diletis kreskigar mea embaraso per elua malicaji :

- E tua amikino, pastoro, kad el acensas por vidar tu kelkafoye ?...Lo esas tre versimile la ora kaprino, od ica feino Estérelle qua kurias nur sur la pinto dil monti...

Ed el ipsa, dum parolar a me, vere aspektis quale la feino Estérelle, danke la pleziva rido di elua kapo dope inklinita ed elua hasta departar igante lua vizito simila ad aparo.

- Adio, pastoro.
- Saluto, ho mastrino.

E yen el departas forportante elua vakua korbi.

Kande el desaparis sur la inklinita voyeto, semblis a me ke la stoni rulanta sub la hufi di la mulo, falis unope sur mea kordio. Me audis oli longatempe, longatempe ; e til la fino dil jorno, me duris esar quaze somnolanta e me ne audacis movar pro timo foririgar mea revo. Kande vespereskis, dum ke la fundo dil vali komencis blueskar e ke la bestii interproximeskis dum bramar l'una opoze al altra por rienirar la *parko*, me audis ke on vokis me sur la decenseyo, e me vidis aparar nia damzelo, qua ne plus esis ridema quale ne longatempe antee, ma tremanta pro koldeso, pro pavoro, pro humidiguro. Elu dicis ke infre di la kolino, el trovis la rivero Sorgue grosigita per la pluvo dil sturmo, e ke pro volir transirar ol irgakuste, elu preske dronesis. To quo esis terorinda esis la fakto ke ye ta tempo dil nokto oportis ne plus pensar retroirar a la farmodomo ; nam la iradon per la plu kurta voyo, nia damzelo ne konocis ol bone e ne povis entraprezar ol sola, e koncernante me, me ne povis abandonar la bestii-trupo. Ita ideo pasar la nokto sur la monto tre tormentis el, precipue pro la desquieteso di elua familiani. Lore, me quietigis elu tam bone kam me povis :

- Dum julio, la nokti duras dum kurta tempo, mastrino... Ico esas nur mala instanto.

E me quik acendis granda fairo por sikigar elua pedi e lua robo tote humidigita par l'aquo dil rivero Sorgue. Pose, me adportis avan elu lakto e fromajeti ; ma la kompatinda yunineto nek pensis varmigar su ; nek manjar , e pro vidar la grossa lakrimi qui venis ek lua okuli, me ipsa preske ploris.

Tamen nun tote noktesis. Posrestis sur la kresto dil monti nur polvo di suno, vaporo di lumo ye la latero dil ocidento. Me volis ke nia damzelo enirez repozar en la *parko*. Pos depozir sur la fresha palio bela felo tote nova, me deziris a lu bona nokto, e me iris sideskar adxetere avan la pordo... Me povus advokar la atesto da Deo pri la fakto ke, malgre la fairo di amoro qua brulis mea sango, nula mala penso envenis mea mento ; me havis nur granda fiereso pri pensar ke en ula loko di la *parko*, tote apude la bestii-trupo kurioza, qua regardis elu dormar, la filiino di mea mastri - quaze mutonino plu precoza e plu blanka kam l'omna ceteri, - repozis. Ed el konfidesis a mea gardado. Nulatempe antee la cielo semblabis a me esar tante profunda, la steli tante brilanta... Subite, la greto dil *parko* apertesis e la bela Stéphanette aparis. El ne povis dormar. La bestii kriigis la palio dum movar su, o bramis en lia sonji. Elu

preferis venar proxim la fairo. Vidante ico, me lansi mea kaprino-felo adsur lua shultri, me ecitis la flamo, e ni sidadis l'unu apud l'altru sen parolar. Se ulatempe vu passis nokto sub la cielo, vu savas ke ye la tempo kande ni dormas, mondo misterioza vekas en la solitareso e la silenco. Lore la fonti kantas multe plu klare, la lageti acendas flameti. Omna spiriti dil monto iras libere adhike ed adibe ; ed esas en l'aero froli, neperceptebla bruisi, quaze on audus la branchi plugrandeskar, la herbo kreskar. Dumjorne, lo esas la vivo dil enti ; ma dumokte, lo esas la vivo dil kozi. Kande onu ne kustumis ico, lore ico pavorigas... ‘Itaque’ nia damzelo esis tote fremisanta e proximigis su an me ye la maxim mikra bruiso. Ulafoye, krio longatempe duranta, melankolioza, veninta de la lageto qua lumis infre, acensis vers ni ondifante. Saminstante bela bolido glitis super nia kapi en la sama direciono, quaze ita plendo quan ni jus audabis portis lumo kun olu.

- Quo esas ito ? questionis me Stéphanette deslaute.
- Anmo qua eniras la paradizo , mastrino ; e me facis kruco-signo.

El anke facis kruco-signo, e duris esar dum instanto kun levita kapo, tre rekolecanta. Pose el dicis a me :

- Ka do ico esas justa, pastoro, ke tu e tua samprofesionani esas sorcisti ?
- Tote ne, nia damzelo. Ma hike ni vivas plu proxime a la steli, e ni savas to quo eventas ibe plu bone kam la homi di la planajo.

El duris regardar adsupre, dum havar elua kapo apogata sur un de lua manui, tegata per la muton-felo quaze pastoreto cielal :

- Quante multanombra oli esas ! Quante ico esas bela ! Nulatempe me vidabis tanta de oli... Ka tu savas lia nomi, ho pastoro ?
- Ma yes, mastrino... Regardez ! juste super ni, yen la *Voyo di Santa Jakobo* (la lakto-voyo). Ol iras de Francia rekte ad Hispania. Lo esas Santa Jakobo di Galisia qua trasis ol por montrar ilua voyo a la brava Karolus la Granda kande il militis kontre la Mohamedani. Plu fore, vu vidas la *Charo dil anmi* (La Grand Ursino) kun olua quar rotaxi brileganta. La tri steli qui iras avane esas la *Tri Bestii*, ed olta tote mikra an la triesma esas la *Charduktisto*. Ka vu vidas tote cirkume ita pluvo di steli qui falas ? Oli esas l'anmi quin la Sinioro Deo ne volas en lua hemo... Kelke plu infre, yen la *Rastilo* o la *Tri Reji* (Orion). Lo esas to quo utilesas a ni, pastori, kom horlojo. Nur per regardar oli, me savas nun ke esas plu kam noktomezo. Kelke plu infre, sempre vers la sudo, brilas *Ioannes di Milano*, la torcho dil astri (Sirius). Pri ta stelo, yen to quon la pastori rakontas. Asertite ulanokte *Ioannes di Milano*, kun la *Tri Reji* e la *Hanyuneteyo* (la Pleyado), invitesis a la mariaj-festo di amika stelo. La *Hanyuneteyo*, plu hastoza kam le cetera, departis, onu dicas, kom la unesma, e suriris la supra voyo. Regardez lu, ibe

supre, tote en la fundo dil cielo. La *Tri Reji* iris plu adinfre e rajuntis lu ; ma la ociero *Ioannes di Milano* qua dormabis dum tro longa tempo, restis tote dope, ed iracoza, por haltigar li, lu jetis a li sua bastono. ‘Itaque’ la *Tri Reji* nomizesas anke la *Bastono di Ioannes di Milano*... Ma la maxim bela de omna steli, mastrino, lo esas la nia, lo esas la *Stelo dil Pastoro*, olqua lumizas ni lor la auroro kande ni ekirigas la bestii-trupo, ed anke dum la vespero kande ni rienirigas lu. Ni nomizas ol anke *Maguelonne*, la bela Maguelonne, qua dopekuras *Petrus di Provence* (Saturno) e marajas su kun lu ye singla sepesma yaro.

- Quale, pastoro, kad esas do marajai di steli ?
- Ma yes, mastrino.

E dum ke me probis explikar ad elu to quo esis ita marajai, me sentis ulo fresha e delikata presar lejere sur mea shultro. Lo esis elua kapo plugravigita per la dormo qua apogis su an me kun jolia krumpllo de rubandi, de denteli e de ondifita hari. Elu restis tale sen movar til la instanto kande la astri dil cielo paleskis, eklipsata dal giorno qua acensis. Koncernante me, me regardis elu dormar, kelke konfuzigita funde di mea anmo, ma sante protektata da ta nokto klara qua nur donis a me bela pensi. Cirkum ni, la steli duris lia silencoza marchado, docila quaze granda bestii-trupo ; e tempope me imaginis ke un de ta steli, la maxim delikata, la maxim brilanta, misirinta, venabis pozar su sur mea shultro por dormar...

[NOTO] Ita omna detali di populastronomio traduketas del *Almanako Provencana* olqua publikigesas en l’urbo Avignon.

PRISOCIA TEMO - LA VIOLACITA VIRI

Malgre la emancipo dil mori e la plu granda diafaneso di la sexuala fakti en nia occidentala socii, esas ankore multa temi « tabu »-a. Un de ta temi esas la viri qui violacesas. Nome, semblas ke co eventas nur a mulieri. On aludis ico tante min multe, ke un o du generacioni ante nun la homeosexualeso esis temo komplete ignorata ed esis ulo qua ne darfis existar e konsiderata kom ne-existanta (ecepte en kelka mikra medii perversa od extravaganta). Do ico esis fakteto di qua la realeso esis same dubitinda kam l’existeo dil Exterterani. Ma la vivo dil viktimi esis tam domajita e destruktita kam olta dil mulieri qui subisas simila fato. Nunepoke on komencas parolar e, yen, sube artiklo di RADIO-CANADA,

qua raportas la kalvario di yuna viktimo Kebekiana che l'armeo e lua trista fino.

La mulieri ne esas la unika viktimi di sexuala ataki che l'armeo

La recenta raporto dal ex-judiciisto Marie Deschamps revelis l'ampleso dil molesti e dil ataki sexual che la Kanadana trupi. Ita kazi esas raramente denuncita motive dil etoso di « omertà » qua supozeble regnas che l'armeo egarde la mala konduti sexual. Ma la mulieri konjekteble ne esus la unika viktimi di ta ataki.

Texto da Michel Marsolais

Ye singla sundio, Catherine Jacques venas por pregar avan la korpala restaji di elua filiulo, Louis Tellis, qua suocidis en 2008.

En la suocido-letro destinita a lua proximi, Louis Tellis imputas nemediate ilua ago a sexuala atako quan lu subisabis che la Trupi Kanadana en 1991.

Ico esis shoko traumatal, qua persequis lu dum lua tota vivo, malgre plura yari de flegado terapial, e quan lu celis dum longa tempo a lua familiani.

En 1991, Louis Tellis esis yuna soldato havanta lua unesma misiono en Germania. Lor vesperkunveno ube on drinkabis multa alkoholaji en la

militistala centro di Muensingen, il atakesis sexuale dum ke soldati mantenis ilu an la sulo.

« Esas un persono an singla brakio, un persono an singla gambo, plus un persono qua sexuagas. Ico esas kin personi qui retenas lu an la sulo. Dum ke ito eventas, esas homi qui fotografas. On esas en regimento ! Omni por unu, unu por omni ? Ka la korporacionala mento ? E nulu venas por helpar lu », naracas Catherine Jacques apogante su sur la atesto di elua filiulo

« On povas koncieskar til quala grado mea filio traumatizesis e destruktesis psikologiale per ita miskonduto sexual absolute neaceptebla che nia Trupi militistal », siorino Jacques dicas kun indigno.

« La pruwo esis tre evidenta a me, il destruktesis, il forprenis de su la vivo. Lo ne esas sen motivo ke il forprenis de su la vivo, il ne plus esis kapabla suportar ico », judikas Sophie-Anne Tellis, la fratino di Louis.

(La matro e la fratino di Louis Tellis)

Pro quo tante longa tacado ?

“On konsilis a lu por ne nocar lua kariero ne divulgar ito. Ico esas jenanta a viro heterosexual. Me opinionas ke oportas parolar pri co, oportas ke to ekirez per la parolo, ma por lu lo ne esis facila parolar pri co », pledas la fratino di Louis Tellis.

« Lo esis grandega shamigo. On destruktis il. Pro quo onu prenis lu, pro quo onu traktis lu tale ? », superdicas ilua matro.

La polico militistal entraprezis inuesto pri ca incidento en 2007, - ma parte pro longa tempo-intervali - olu nulatempe arivis a konkluzo.

Pos la suocido da Louis, la familio entraprezis proceso por agnoskigar l'atako. Non militisti vizesas, ma l'afero finos per esar abandonata pro motivi di fristi e pro ke en letro datizita ye la 22ma di septembro 2011, la Defenso nacional fine expresas regreti pri « la desfortunoza incidento dil monato agosto 1991, dum ke Louis sejornis en la centro militistal di Muensingen en Germania ».

La aludita letro, tamen, ne precizigas la naturo dil incidento. Segun lua familio, Louis Tellis, di qua la kariero finis kom policano en Toronto, divenabis obsedata pri ca atako e serchis trovar testi.

« La skopo esis klara. Louis volis ke la homi saveskez to quo eventabis », Anne-Sophie Tellis asertas.

« Ita homi salvesis de embaraso sen irga konsequantajo. E li tote simplamente destruktis psikologiale mea filiulo », konkluzas Catherine Jacques.

NOTO : Existas altra medii ube tala violaci di viri esas frequa, nome en la karceri. Ibe homuli violacesas kelkafoye singladie. Se li raramente suocidas, li esas markizita e destruktita psikologiale por la restajo di lia vivo. Anke alramaniere ico eventas altraloke. Recentamente la informili Suediana savigis ke la hospitalo di Södersjukhuset en Stockolm apertos dum la venonta monato oktobro la unesma accepto-centro por la viri viktima pro violaco. La skopo vizata esas certigar la egaleso di trakto inter la sexui. 370 kazi de ataki sexual sur viri notizesis en ita lando dum 2014, ma la autoritatozi judikas ke en la realeso oli povus esar multe plu grandanombra.

JAPONIA : AKIRA SUZUKI - *Ita mestieristo jus ganis la prestijoza konkursو nacional pri la pupei « kokeshi » di Japonia e lu esperas ke un de lua filiuli sucedos ilu.*

La maestro dil pupei « kokeshi »

SENDAY (Provinco Tohoku) Da nia specala sendito

Dum ica milda printempo Japoniana, la suno jus levesis e ja inundas per lua lumo l'ateliero di Akira Suzuki. Cirkondato per foresti, en la quartero Aiku dil urbo Senday, ica domo havas bon odoro di aceroligno, olqua esas la prima materio dil maestro di la pupei « kokeshi ». Ilu laboras ibe depos duadek-e-sep yari. Lua barbo esas griza, lua

kranio razita, ita kinadekyarulo havas okuli brilanta e similesas jentila bonzo bonvolanta. Lua rideto celas male lua tenseso, nam il jus obtenis la maxim prestijoza rekompensو en lua feldo : la konkursо nacional pri le « kokeshi » dil provinco Tohoku, nasko-loko di ta miniona pupei ligna triacent yari ante nun. « *Me devos balde diskursar hodie dum la posdimezo e me preferus fabrikar mil pupei vicee... »*

Dop ilu, lua spozino ridetas ed aprobas, dum senpolvigar la deki de pupei expozata en la ateliero-vendeyo ube il rezidas anke. « *Vu vidos pupei « kokeshi » en omna vendeyi pri suveniri di Japonia, Akira explikas, ma la pupeo tradicional venas de hike, de Tohoku, provinco ube spricas nombroza fonti termala ed adube iras la evoza personi, depos multa yarcenti, por vakanco o kuraci. La mestieristi dil vilaji fabrikis suveniri ek ligno , ludili pro la yunuleti e « kokeshi »-i por la yunineti, vendita al turisti ante ke li retroiras adheme.* La tradiciono perpetueskis : posrestas ankore preske duacent mestieristi pri « kokeshi »-i en ita provinco harde atingita dal mareego (« tsunami ») di 2011.

Quale le « matrioshka » Rusa por Rusia, le « kokeshi » simbolizas Japonia e lua dimensiono « kaway » (miniona). Enorma, meza, mikra o mikrega - iti laste dicita esas le favorita di Akira qui laboras oli kun lupo -, le « kokeshi » di Tohoku varias segun la volo da lia kreero. Temi, kolori, formi od expresi di vizajo evolucionis dum la suceso dil tempo ed adaptases al segunmoda tendenci. « *Le tradicionala ‘kokeshi’ esas ne-ignorebla en to quon me produktas, explikas Akira Suzuki sidanta avan ilua tornilo por la ligno, dum ke il havas reda pinselo enmanue, ma me lasas kompleta libereso a mea imaginado por krear plu moderna e plu simpligita pupei, qui plezas a la yuni.* » Ita pupei duras esar segunmoda e la preci por komprar eli ocilas de deko de euri po le maxim chipa til

plu kam 100 euri. « *Onu ne tro povas augmentar la preci, e divenor richa ne esas mea skopo, me prizas sentar ke la homi esas felica kande li kompras mea « kokeshi »-i.* »

Dum regardar ilu ‘travaliar’ omno semblas esar tante simpla, ma on bezonas lernar dum plura yari ante dominacar l’arto fabrikar « kokeshi ». La klasika edukado profesional di futura maestro igas necesa ke il pasos du yari en skolo specaligita. Il durigas, pose, per aprentiseso duranta dum du yari en l’atelierdi di maestro. « *Plu tarde, esas la periodo « Rebo Ko » duranta un yaro, dum qua l’aprentiso certigita laboras gratuite por la maestro, en la skopo dankar lu edukir il profesionale.* » Akira, koncernante ilu, suriris altra voyo. « *Lo esis altra epoko ed altra kontexto familial, ne esis specaligita skoli.* »

Il esis tre astonata, du yari ante nun, kande un de lua tri filii deklaris a lu ke il volis divenor « kokeshi »-maestro. « *Ilu longatempe prezervis ita deziro en lua kordio, Akira agnoskas, e me esis vere felica ke il esis pronta remplasar me.* » Ilua filiulo nun esas aprentiso en la prefektio Ishigawa, norde de Tohoku. « *Il esas dotata, il volas sucesar, il ‘travalias’ bone. Lo esas plu bona ke lu lernas altraloke kam kun me, nam me ne povabus esar tante severa e strikta kun mea propra filio.* » Ma ante transmisar la mestiero-torcho kelka yari pos nun, Akira Suzuki mustas subisar lasta espruvigo por olqua il koncentras sua mento : preparar lua diskurso di la posdimezo por recevar lua rekompenco kom « granda ‘kokeshi’-maestro ».

(Artiklo redaktita da DORIAN MALOVIC publikigita en la jurnalo LA CROIX)

HISTORIO E SOCIO

LA PORKO EN LA SUCEDO DIL TEMPI

La porko esas animalo di qua la historio savigas multo pri olta di la homi. Ico esas la tezo dil historiisto Mark Essig en lua libro *The Lesser Beasts, a Snout to Tail History of the Humble Pig* (La neimportanta bestii : historio de la muzelo til la kaudo dil humila porko) la *Guardian* explikas. La relati esis desfacila, komence. La porki, qui esas la fiera descendantii di robusta apri neamansita, ulagrade domestikigis su ipsa. La homi komencis sedentarieskar dek-amil yari ante nun ed anke atraktar a su la porki per varsar grani en la cirkumajo di lia habiteyi. Ita animalo esas omnivora quale la homo ma lua rejimo nutrival genitis granda desrido. Tamen se la porko es tante ofte neaceptata, lo esas avan omno pro motivi kultural. La eminenti di Mez-Oriento dum la Antiqua Epoko repugnesas konsumar lu o sakrifikar lu a lia deaji, grandaparte pro lua sordideso. La povri min postulema , kontentigas su tre bone per ica abundanta posiblajo nutrival.

Ica proximeso inter basa klasani e porki certigas a ti laste dicita (ma ya anke a le unesma) mala reputeso. La porki konstante asociesis a konduti sexual judikata kom sat repugnanta. Komprende, la porki havabis anke lia prizanti, quale la Romani, qui dum la Antiqua Epoko, multopligris la recepti pri koquarto koncernante lia karno, o la Anglosaxoni, qui, la *Guardian* memorigas lo, iris til promulgar severa punisi kontre la personi kulpoza pro destruktir la querki, nam la glani esas la preferala disho dil porki. Fine, la Chiniana autoritatozi mantenas ankore stoko de porki por la kazo di nutrivala katastrofo.

(Artiklo extraktita de la gratuita jurnalo DIRECT MATIN)

DIVERSAJI

MULIERI VEHIS SUR LA NAVI DIL VIKINGI

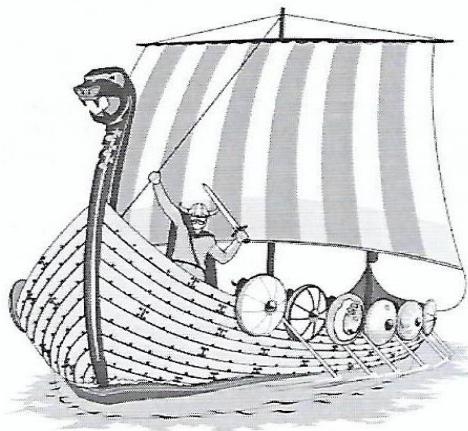
Genala exploro pruvas ke nordala mulieri partoprenis l'expedicioni dil Vikingi.

SKANDINAVIA - La Vikingi ne iris sola surmare, kande li navigis a granda parti dil mondo. Sur lia navi esis anke mulieri dil Nordo. Ciencala exploranti opinionas trovir pruvi pri la fakto ke mulieri lor certena okazioni vehis kun la viri. Materiajo genal di DNA/ADN prenita de Vikinga skeleti komparesis kun geni di individui vivanta en Anglia, la insuli Shetland, la insuli Orkney ed Islando ed ico instigis pensar ke probable la viri ne esis sola lor la expedicioni iranta de la yari 800ma til la yari 1100ma.

La rezultaji di ca ciencala exploristi publikigesis en la buletino « Philosophical Transactions of the Royal Society ».

La ciencala exploranti analizis grandanombra skeleti trovita en Norvegia e sucesis extraktar la DNA/ADN mitokondrial - o geni mulieral. Olti komparesis kun elementi prenita de 5.000 personi en Norvegia, Britania, Islando ed altra landi Europana

por povar sequar la voyaji, ofte a distanta loki, di la Vikingi. En la kazo koncernanta Islando, la insuli Shetland, la insuli Orkney e la

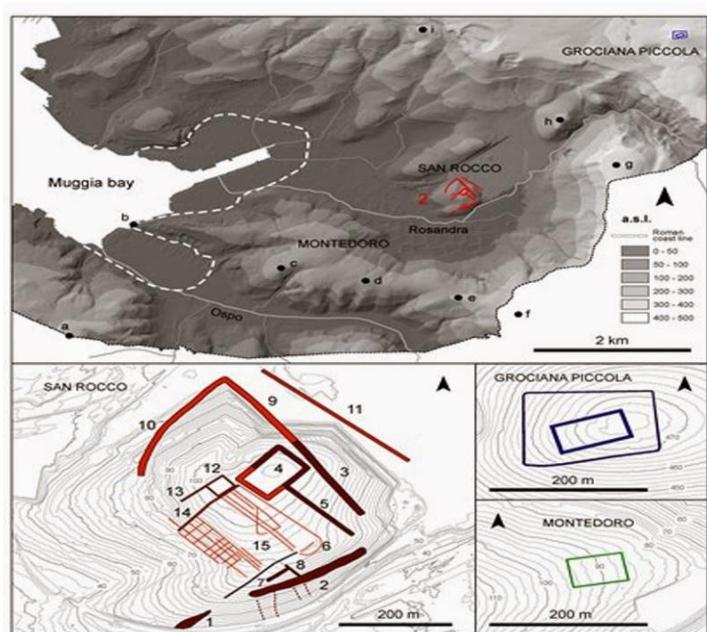

nordo di Skotia la materiaji esis identa.

La rezultaji montras, segun la ciencala exploranti, ke la expedicioni ne produktis violentaji nek spoliadi kande la Vikingi voyajis kun lia mulieri, e ke la cetera expedicioni konseque ne eventis pro indijeso de homini che la Vikingi quale on kredis tillore.

(Tradukita de artiklo publikigita en la buletino PANORAMA)

La maxim anciena fuorto romana konocata emersas de Trieste

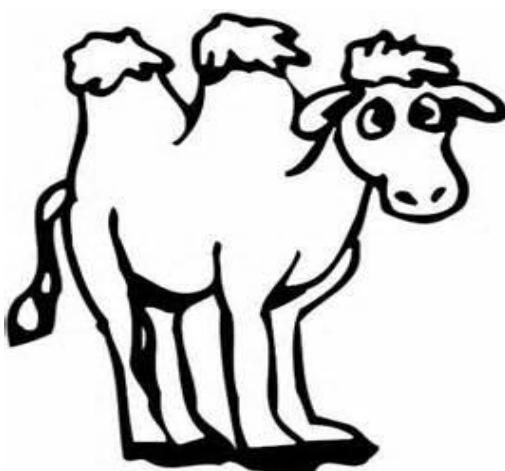

sur la sulo per la deskovro di klovi di militistala shui. San Rocco esas la maxim anciena *castrum* konocata, la antea exempli esis plu recenta de plura yardeki.

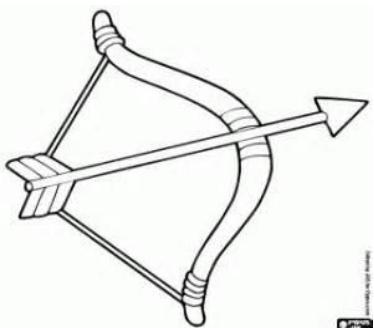
Supozeble ol konstruktesis ye cirkum 178 ante Kristo, en la skopo protektar de la « pirati » la spaco por populizo di Tergeste, futura Trieste. La fuorto romana di San Rocco recente detektesis proxim la frontiero Italiana-Slovena, per utiligar la ‘Lidaro’ (skanilo qua revelas la strukturi maskita per la vejetantaro) e radaro apta penetrar aden la profundajo dil sulo. La imaji konfirmesis

ON TROVIS ANCIENA TURKA KAMELO EN AUSTRIA

L'invado dal Turki en Mez-Europa, haltigita en Wien (Vienna) dum 1683 transmisis a la posa vivanti la « krecento », anke nomizita *kipferl* dal Austriani ; nome ol inventesis dal panifisti ibea por celebrar la retreto dil invaderi. Li abandonis anke survoye altra kuriozajo trovita en la fundo di kelero di Tulln : kompleta skeleto di kamelo, la unesma di ta speco qua deskovresis en ta mondo-parto. Ka lu obliviesis da lua mastri fuganta, kambiita po manjaji o konfiskata kom milito-kaptajo ? La nura certeso esas ke ca *Camelus bactrianus* di Mez-Azia ne devoresis da hungranta soldatcharo, quale atestas pri co lua osti remarkinde sendomaja.

PINTI DI OBSIDIANI POZIGAS QUESTIONI PRI LA DOMINACO AZTEKA SUPER MEXIKIA DIL TEMPO ANTE KRISTOFORO KOLUMBO

Li ya esis dominacanti, ma la Azteki tamen ne esis la mastri senrestrikta di Mez-Amerika, tale konfirmas arkeologiisti Usana e Mexikiana. Li konstatis ke la punti di flechi ek obsidian, volkanala roko vitratra e sekanta, trovita meze dil ruinaji di la pasinta Stato Tlaxkala (120 km este de Mexiko) venis de jaceyo (El Paredon) situata trans la teritorio Azteka. Pro quo la

Azteki, qui afrontis la Tlaxkalani depos la medio dil XIVma jarcento til l'arivo dal Hispani en 1519, lasis transpasar ita materiajo strategial? Ka li ne havis la moyeni opozesar ad ico? O kad li ne judikis oportuna agarlo, pro ke forsan l'obsidiano esis anke disponebla altraloke? Onu ne savas lo...

La Tlaxkalani, dume, rezistis dum suficiente longa tempo por federar su kun Cortès e vinkar lia enemiki.

QUA ESAS L'OPINIONO DIL HISTORIISTI GERMANA PRI LA HALTIGO DIL GERMAN ARMEO AVAN DUNKERQUE (DÜNKIRCHEN GERMANE) EN 1940?

Ita artiklo publikigesis en la revuo « Guerre & Histoire » (Milito e Historio) e tradukesis de la Germana a la Franca

Questionanto : Ka la *Panzerdivisionen* povis konquestar Dunkerque dum la fino dil monato mayo 1940 e kaptar omna federita trupi di nord-Francia.

Karl-Heinz Frieser : Certe yes! Dum la 24ma di mayo la

kurasisita divizioni dil grupo de armei A esas ye 15 km de Dunkerque, la unika portuo dil Kanalo di qua la federita trupi povas ankore proximeskar. Inter la *panzeri* e Dunkerque ne esas mem un unika militistala unajo Britaniana o Franca stacanta ibe. Se esabus kelka hori de kombato, la lasta ekireyo esabus klozata

por mi-milion soldati Britanian e Franca. La Britaniana arme-korpo expedicional (BEF), la armeo Belga e la divizioni dil 1-ma grupo de armei Franca esas ya lore ye aproxime 100 km este de Dunkerque, akrochita dal divizioni di la Germana grupo de armei B. Oli havas nula chanco povar reaktar a mortigiva minaco aparanta ye lia dopa flanki. E lo esas ibe ke havas loko un de la eventi maxim stranja dil moderna historio militistal, konocata sub la nomo « miraklo di Dunkerque » : la federita chefri konstatas, dum havar desfacilaji kredar lo, ke la chari Germana, quaze pro magio, haltigis e duras esar fixeskinta.

Pro quo, vua-judike, la *panzeri* haltas ?

Inter la generali Germana, esas « progresemi » qui volas rapidega tempo operacal, e « konservemi », qui deziras plulentigar la rapideso di avanco. La mayoro dil grupo de armei A, Rundstedt, esas viro prudenta ed il imperas haltigar (*Haltbefehl*) la chari dum la 24ma di mayo. La chefa mayoro dil trupi teral, Brauchitsch, e lua generalo e stabestro, Halder, opinionas ke la trupi devas pludurar avancar vers Dunkerque senfriste. Konseque, Brauchitsch e Halder forprenas la komando dil kurasizita divizioni de Runstedt, sen informir preliminare Hitler. Ita laste dicitu lore iraceskas violentoze e

forprenas de Brauchitsch e Halder la komando dil kurasizita divizioni. Pose il iteras la halto-impero da Runstedt.

La dicitu impero esas do olta da Rundstedt e Hitler apogas lu. Kad ico esas por lasar eskapar intencite la BEF e lasar a London la posibleso honorizante ekirar la milito ?

Hitler deklaras plu tarde ke lu lasis intencite la Britaniani eskapar, pro ke il «*ne povis aceptar la rezolvo destruktar sampatra armeo de tante bona raso* » : il aludas la origino Germanal dil Anglosaxoni. Fakte, per ita retoriko rasista, il volas disimular lua dizastroza eroro. Kad lu ne imperis dum l'evakuado di Dunkerque, imbivar omna possiba torpedi e subisigar «*balno di sango* » al Angli amasigita an la litoro ? Qua Germana politikisto, mem se lu esas Hitler, esus sate stupida por lasar intenciale eskapar l'armeo Britaniana, olqua reprezentas precoza kambiilo por la negociado di paco ?

On aludis altra motivi : la tereno supozeble esis tro marshatra por la chari, la generali Germana pavoris pro atako flankal, exemple da la Franci.

Ico ne povas konsideresar serioze ! La pluvoza vetero komencas erste pos la *Haltbefehl* : la tereno esas do

sika ye la 24ma di mayo. Me memorigas vu ke, dum la predio, en Arras, la unika probo serioza di laterala atako dal Federiti faliis. E la explori Germana signalas ke existas nulaloke la maxim mikra signo di plusa probo. La Federiti ne havas la moyen organizar serioza kontre-atako operacal.

Ma cakaze pro quo Hitler konfirmis l'impero da Rundstedt ?

L'evento dil 24ma di mayo konstitucas probo di revolto dal generali - Brauchitsch e Halder esis ye la unesma rango de li - kontre Hitler. Parolesas pri savar qua havos la lasta vorto koncernante la rezolvi operacal : kad la stabo dil generali o la civilulo Hitler ? E Hitler bone intelektis ico tale. Mayoro Engel, lua ordonanc-oficiro, esas la testo di ca konflikto. Il raportas plu tarde ke la impero di haltigo ne relatis ad argumenti konforma a la fakti. Hitler volas nur montrar a lua generali ke « lo esas ilu e nulu altra qua imperas ».

Se la panzeri kaptabus la BEF, quon ico povabus chanjar, militistale e politikale ?

Sen la interveno da Hitler, lore eventabus la maxim granda katastrofo di la tota historio di Britania, e mem duopla katastrofo : unlatere, la tota armeo profesional Britaniana esabus kaptita, altralatere, egardante la nova konskripto enduktita recentamente, ne plus restabus experiencoza officiri por edukar la nova rekrutti. Ito signifikabus, tre probable, la falo dil guvernerio di Churchill. E la nova guvernerio propozabus ad Hitler paco-kontrato quan ta Anglamiko nur desfacile povabus refuzar. La questiono divenas : qua esabus la direcione di la mond-historio, se la IIIma Imperio sendabus lua omna trupi kontre Soviet Uniono ? Ico duras esar questiono quan onu ne povas respondizar kun certeso.

(*Konverso enregistrita da Y. McL.*)

TAO TE KING

Sequo dek-e-unesma

XXIX

Yen ti qui olim atingis l'Uno :

La Cielo atingis l'Uno e divenis pura.
La Tero atingis l'Uno e divenis ferma.
La Dei atingis l'Uno e divenis potenta.
La Valo atingis l'Uno e plenigesis.
Omna kozi atingis l'Uno e naskis.
Reji e princi atingis l'Uno
e divenis la modelo dil mondo.
Ica omno produktesis dal Uno.
Se la Cielo tale ne esus pura, lu fendesus.
Se la Tero tale ne esus ferma, lu vacilus.
Se la Dei tale ne esus potenta,
li fixeskus.
Se la Valo tale ne plenigesus,
lu exhaustesus.
Se omna kozi tale ne naskus,
li extingesus.
Se reji e princi pro co ne elevesabus
li esabus renversata.

'Itaque' lo nobla havas kom radiko lo mezvalora,
lo alta havas lo basa kom fundamento.
Tale esas anke la reji e la princi :
Li dicas esar : « sola », « orfana », « nedigna ».
Li indikas per ico ke lia radiko esas inter la humili.
Ka ne esas tale ?

Nome, sen la diversa parti di charo,
ne esas charo.
Ne dezirez por tu la brilanteso dil juvelo,
ma la rudeso grosiera dil stono.

XL

La retroiro esas la movado di la SINSO.
La febleso esas l'efekto di la SINSO.
Omna kozi sub la Cielo naska en la Eso.
La Eso naskas en la Ne-eso.

HISTORIO DI ROMA

Q. Fabius Maximus

Quinctus Fabius Maximus Cunctator, surnomizita kom Verrucosus pro veruko quan il havis sur la labii, e, Ovicula (mutonineto) pro la dolceso di lua karaktero, vinkis, kom konsulo, la Liguriani. Il ruptis per lua lentemoso la impetuemoso di Hannibal, acceptis ke on koaktez lu partigar la komando dil armeo kun Minucius, mastro dil kavalrio, e tamen venis por sokursar il lor la tempo dil danjero. Il inkluzis Hannibal sur la planaji di Falerno. Marius Statilius volis rajuntar l' enemikaro ; Fabius retenis lu per donar ad il un kavalo ed armi. Lukianano tre brava, ofte ne efektigis lua devo militistal pro amoro a muliero ; Fabius kompris ita

muliero e donacis elu ad il. Il kaptis Tarentum de l' enemikaro, e transportigis de ta urbo a Roma statuo pri Herakles quan il igis lokizar sur la monto Kapitolinus. Il negociis kun Hannibal por la retrokompro dil kaptiti, e pro ke la senatani refuzis ratifikar la konvencionj, il vendis lua propra agri po duacent mil sesterci, en la skopo exekutar lua promiso.

P. Scipion Nasiica

Publius Scipion Nasiica, agnoskita dal senatani kom la maxim vertuoza de la Romani, acceptis la matro dil dei sub ilua gastigema tekto.

Agnoskinte ke Gracchus nominabis il kom konsulo kun auspicioi desfavoroza, il abdikis lua alta ofico. Kom censoro, il deprenigis la statui quin singla ambiciozo erektilis por su ipsa en la Forumo. Kom konsulo, il asalte kaptis Delminium, chefurbo dil Dalmatiani. Il refuzis la titulo di imperator quan ilua armeo ofris a lu, e la triumfo quan grantis a lu la senatani. Kom princio dil parolarto, kom la maxim habila de la juriskonsulti, kom maxim saja persono danke lua geniozeso, il meritis nomizesar omnube Corculum (Sajeso).

M. Claudius Marcellus

M. Marcellus vinkis lor duelo Viridomare, generalo Galla, ed esis, pos Romulus, la triesma Romano qua konsakris « opima spolia » (t.e. la kadavro di enemika generalo) a Jovo Feretrius. Kom la unesmo il docis a la soldati retretar sen prizentar lia dorso al

enemikaro. Il pruvis ke Annibal ne esis nevinkebla, pro la vinko quan il obtenis kontre ita granda kapitano, proxim la urbo Nola, danke streta paseyo oportuna, vers olqua il atraktabis lu. Il kaptis Sirakusa pos siejo durinta dum tri yari. La senatani, trompita per la kalumnii da lua enemiki, refuzis ad il la triumfo quan il meritabis pro ta prodajo ; ma il facis a su ipsa ita homajo sur la monto Albanus. Ilu esis konsulo kinesmafoye kande il ocidesis lor embusko quan Annibal preparabis kontre lu. La dicitu generalo organizis pompoza funero por ilu, ed imperis ke lua reliquii transportesez a Roma. Desfortunoze ti a qui il konfidabis ica precoza depozajo, esinte atakita da marodanti, abandonis ol por defensar su. Tale la korpala restaji di Marcellus perisis dispersita sur la bataliagro.

Tradukuro extraktita de la verko : DE VIRIS ILLUSTRIBUS

NIA POEZIALA ANGULO

[Segun la konsilo da T. Sweetlove trovebla en la numero 4/2006 di KURIERO INTERNACIONA yen lineopa proz-tradukuro di poemo dal Franca poeto Charles Baudelaire.]

REMORSO POSTUMA

Kande tu dormos, mea bela tenebrozino,
Funde di monumento konstruktita ek marmoro nigra,
E kande tu havos kom alkovo e kastelo
Nur masonita tombo pluvoz e kava fosato;

Kande la petro, opresanta la mami pavoroza
E tua internaji quin moligas charmanta indolenteso,
Impedos tua kordio pulsar e volar,
E tua pedi kurar lia kurado aventurema,

La tombo, konfidencario di mea revo senlimita (Nome la tombo sempre komprenos la poeto),
Dum ita granda nokti kande la dormo exilesas,

Dicos a tu : « Quo utilesas a vu, neperfekta amoristino,
Ne konocir to quon la mortinti ploras ? »
- E la vermo rodos tua pelo quaze remorso.

Extrakturo de LES FLEURS DU MAL (*DI LO MALA LA FLORI*)

L'ILIAZO DA HOMEROS

Rezumo di lo preirinta: *Pro insulto facita da rejo Agamemnôn a lua sakrifisto la Deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda dispujo kun rejo Agamemnôn, la heroulo Akhillevs mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zevs la rejo dil Dei. Zevs konsentas grantar sua helpo ad Akhillevs e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn. Pro miskompreno, la Akhaiani volas departar e retroirar a lia hemo. La rejo e militisto Odissevs tamen probas despersuadar li agar tale, e tandem li preparas su a la kombato. Ma la Troiani avertita da Iris sendita da Zevs preparas su anke a la kombato. 'Nihilominus' amba partisi probas obtenar interkonsento por posibla paco. Ma Zevs sencese tedata da Hèrè acceptas ke fine eruptez la milito. Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a la milito balde komenconta. La kruelaji debutas senfriste ed esas hororinda. La Akhaiani komencas desvinkar lore Deino Hèrè rezolvas intervenar per suplikar Zevs qua paroleskas. Plu tarde Deino Athènè instigas Diomèdès kombatar sucesoze Arès la milito-deo. Pro diskurso dal divinisto Hélénos la Troiani rihavas kurajo e la milito divenas mem plu frenezioza. Senesperigita la spozino di Hektôr iras renkontre ad elua marajito kun elua infanteto.*

-Ho Zevs, e vi, Dei, agez tale ke mea filiulo famizesez quale me inter la Troiani, lu esez plena de forteso e ke lu regnez potente en Troiè ! Onu dicez uladie, dum vidar lu retrovenar de la kombato : Ilca esas plu brava kam ilua patro ! Ocidinte l'enemika militisto, lu adportez korpa restaji sangoza, e la kordio di lua matro joyez pri co ! Tale parolinte, il depozis sua filio inter la brakii di sua amorata spozino, qua recevis ilu sur elua

parfumizita mami, dum plorar e ridetar ; e la militisto, vidante ico, karezis el per sua manuo e dicis ad elu :

-Desfortunozino, ne desesperez pro me. Nula militisto sendos me adche Aidés kontre mea destineso, e nula homo vivanta povas fugar sua destineso, lu esez poltrona o brava. Ma retroirez a tua domi, sorgez tua labori hemal, la telo e la ruko, e laborigez tua servistini. La tasko di la milito apartenas ad omna

militisti qui naskis en Ilios, e precipue a me.

Tale parolinte, la glorioza Hektôr riprenis lua kasko kun fluktuanta kavalokaudo. E la amorata spozino retroiris ad elua domi, dum regardar addope e lakrimifar. E quik kande el arivis a la domi dil homi-ocidero Hektôr, el trovis ibe elua multanombra servistini subisante granda chagreno. Ed elti ploris, en lua domi, pri Hektôr quankam il esis ankore vivanta, pro ke eli pensis ke il nulatempe retrovenos de la kombato, eskapinte la militema manui dil Akhaiani.

E Pâris ne restis longatempe en lua alta domi ma, kovrinte su per lua armi ecelanta, ek diversa bronz-loyuri, il traoris la Urbo per lua pedi rapida, simila a kavalulo, qua esinte dum longa tempo nutrita per hordeo en la kripi e di qua la ligili esas ruptita, kuras sur la planajo dum frapar la tero e saltas aden la fluvio havante bela fluo ube lu kustumus balnar. E lu levas la kapo, e lua krini fluktus dispersita sur lua shultri, e, fiera pri lua beleso, lua popliti irigas lu per un foyo a la loki ube pasturas la kavali. Tale Pâris Priamido, sub lua armi brilanta quale la fulmino, decensis de la altajo di Pergamos ; e lua rapida pedi transportis lu ; e yen ke il renkontris la deala Hektôr, ilua fratulo, jus kande ilta livis la loko ube il konversabis kun Andromakhè.

E, kom la unesmo, rejo Alexandros dicis ad ilu :

-Ho veneracita fratulo, probable me plutardigis tu e me ne venis rapide quale tu imperabis lo a me.

Hektôr havanta kasko movanta respondis ad il :

-Amiko, nula militisto, equitatoze, povas blamar tu en la kombato, nam tu esas brava ; ma tu fatigesas rapide, e tu refuzas lore kombatar, e mea kordio afliktesas per la insulti quin direktas a tu la Troiani, ilqui subisas tanta malaji pro tu. Ma, ni kunirez ! e ni kalmigos ita rankori, se Zevs grantas a ni uladie la posibleso ofrar, en nia domi, libera kratero al Dei Ouranana qui sempre vivas, pos ekpulsir fore de Troiè la Akhaiani havanta bela knemidi.

RAPSODIO VII

Tale parolinte, la famoza Hektôr ekiris la pordi, e lua fratulo Alexandros akompanis il, ed amba, en lia kordio, esis plena de la deziro kombatar. Same kam ula Deo sendas vento oportuna a la navani suplikanta, qui fatigis su per frapar la maro per lia polisita remili, talmaniere ke lia membra preske paralizesas pro la fatigo, same la Priamidi aparis a la Troiani qui deziris lia veno.

E nemediate Alexandros ocidis la filiulo di rejo Arèithoos, Ménesthios, qua habitis en Arnè, e ke Arèithoos, ilqua kombatis kun mazo, genitis de

Philomédousa havanta okuli di bovo (1). E Hektôr ocidis per lua piquo akuta, Eionèos ; e la bronzo frapis il ye la kolo, sub la kasko, e ruptis lua forteso. E Glaukos, filiulo di Hippolokhos, chefo di la Lykiani, vundis, per lua piquo, inter la shultri, meze dil pelmelo, Iphinoos Dexiade qua saltis sur la rapida kavali. Ed il falias surtere, e lua fortreso ruptesis.

E la deala Athènè havanta okuli klar, vidinte la Argiani qui perisis dum la ruda batalio, decensis hastoze de la somito dil Olympos avan la santa Ilios, e Apollôn kuris ad elu, nam il volis donar la vinko a la Troiani, ed il vidabis elu de la altajo di Pergamos. Li interrenkontris proxim la Fago, e rejo Apollôn, filiulo di Zevs, parolis kom la unesmo :

-Pro quo, ho tu, qua esas ardoroza, tu venas itere del Olympo, filiino dil granda Zevs ? Kad lo esas por certigar al Danaani la dubitinda vinko ? Nome tu havas nula kompato al Troiani qui perisas. Ma se tu esas pronta kredar me, ico esos lo maxim bona. Ni haltigez por ca dio la milito e la kombato. Omni luktos pose til la falo di Troiè, pro ke plezas a vi, Nemortivi, subversar ita urbo.

E la Deino havanta klar okuli, Athènè respondis a lu :

-Lo esez tale, ho Arker ! Nome lo esas pro la sama projeto ke me

venis de la Olympos vers la Troiani e la Akhaiani. Ma quale tu haltigos la kombato dil militisti ? Lore rejo Apollôn, filiulo di Zevs, respondis ad elu :

-Ni ecitez la solida kurajo di Hektôr domtero di kavali, e ke lu provokez, sola, un de la Danaani kombatar per ruda kombato. E la Akhaiani havanta bronza knemidi ecitos un de lia viri por kombatar la deala Hektôr.

Ilu parolis tale, e la deala Athènè havanta klar okuli konsentis. E Hélénos, la kara filio di Priamos, divinis en lua mento to quon la Dei rezolvabis, ed il proximeskis a Hektôr e parolis a lu tale :

-Ho Hektôr Priamido, tu qua egalesas Zevs per la sajeso, ka tu volos kredar me, me qua esas tua frato ? Agez tale ke la Troiani ed omna Akhaiani haltez, e provokez la maxim brava de la Akhaiani kombatar kontre tu per ruda kombato. Tua Moire ne esas mortar e subisar hodie tua destineso, nam me audis la voce dil Dei qui sempre vivas.

Tale ilu parolis, ed Hektôr joyis pri co, e, avancante avan omna Troiani, il haltigis lia falangi helpe dil piquo quan lu tenis per olua mezo, ed omni haltis. Ed Agamemnôn retenis anke la Akhaiani havanta bela knemidi. Ed Athènè ed Apollôn portanta l'arko arjenta, simila a vulturi, sideskis sub la alta fago dil Patro Zevs tempestoza, ilqua joyas pri la militisti. Ed amba armei, per densa rangi, sideskis, herisita e brilanta per shildi, kaski e piqui.

Same kam, al suflo di Zéphyros, l'ombro extensesas sur la maro olqua divenas tote nigra, same la rangi dil Akhaiani e dil Troiani kovris la planajo. E Hektôr parolis a li tale :

(Duro sequos)

(1) Havanta okuli di bovo : Che la Greki dil Antiqua Epoko havar okuli di bovo (o bovino) esis konsiderata kom granda laudo por la beleso dil okuli dil mulieri.

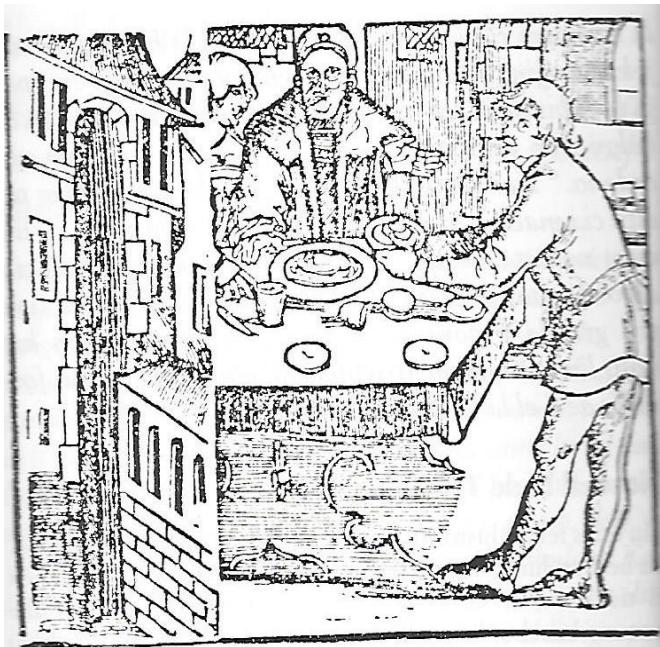
TILL STRIGOSPEGULO

La dekesma rakonto

[*dicas, quale Strigospegul' divenas kortoservisto e lua sinioro instruktas lu, kande il esas trovonta la herbo hinap' por ke lu fekifez sur ol. 'Itaque' il fekifas sur sinapo ed opinionas, ke hinap' e sinap' esas samajo.]*

Kurtatempe pose, Strigospegul venis aden kastelo che nobelulo e sembligis esar kortoservisto. Konseque il quik mustis kavalkar tra la ruro kun lua siniora mastro. Ed apud la voyo esis kreskanta kanabo, olquan onu nomizas en la lando Saxonia, di qua Strigospegul esas, hinap'. E lore parolis lua sinioro, kande Strigospegul portis dop lu la poniardego, « Ka tu vidas la herbo, qua ibe stacas ? Olta nomesas hinap'. » Strigospegul' dicis : »Yes, oltan me ya vidas. « Lore lua sinioro parolis : "Kande tu renkontros ico, lore fekifez sur

ol granda amaso, nam per ita herbo onu ligas e pendigas la banditi e ti qui su nutras sen vasalo-servo per furto di la selo, per la bosto, qua esas filifita de ca herbo. » Strigospegul' dicis : « Yes, volunte, ico esas certe facenda. » La kortegano o nobela sinioro kavalkis kun Strigospegul adhike ed adhibe a multa loki ed helpis raptar, furtar e prenar, quale esis lua kustomo. Ed uladie eventis, ke li esis heme e restis tranquila. E kande on esis manjonta, lore Strigospegul' iris aden la koqueyo. Lore la koquisto parolis a lu : « Yunulo, irez

adinfre a la kelero, ibe stacas argila poto au ligna recipiento, en olu esas sinap' (quale en la Saxona linguo) portez ico adhike a me. « Strigospegul' dicis yes, e tamen ankore nulatempe vidabis dum sua vivo sinapo o mustardo. E kande il trovis en la kelero la recipuento o poto kun la mustardo, lore il pensis por su ipsa : »Quon do la koquisto volas facar per ico ? Me opinionas ke il volas ligar me per ol. » Il pensis anke pluse : » Mea siniora mastro ya imperis me, ke kande me trovos tala herbo me devos fekifar sur ol. » Ed il squatis super la poto kun mustardo e plenigis ol per feko ed agitis ico e tale portis olu a la koquisto. Quo eventis ? La koquisto ne pensis pri ulo e rapidamente dispozis en la pladego la mustardo e sendis ico adsur la tablo. La nobelulo e lua gasti trempis lia dishi en la

mustardo, lore lua saporo esis tote nauzeiganta. La koquisto venigesis ed adparolesis ed on questionis lu pri la mustardo quan lu preparabis. La koquisto anke gustis de la mustardo e sputis lore il parolis : « La mustardo saporas quaze on fekifabus en ol. » Lore Strigospegul' rideskis. Lore parolis la nobelulo : « Pro quo tu ridas tante mokeme ? Ka tu opinionas, ke ni ne kapablesas gustar, quo esas ico ? Se tu ne volas kredar lo, venez nur ed anke gustez de ta mustardo. » Strigospegul' parolis : « Me ne manjos de ico. Ka vu ne savas, to quon vu imperis me en la ruro sur la choseo ? Irgube me vidos la herbo, me devos fekifar sur ol, pro ke on kustumus pendigar e strangular per ol la banditi. Konseque, kande la koquisto irigis me aden la kelero por la sinap', lore me fekifis sur ol segun vua impero. » Lore la nobelulo parolis : « Tu, tu esas funesta fripono, ico esas tua desfortuno ! La herbo, quan me montris a tu, olta nomesas hinap', ed olta quan la koquisto igis adportar da tu, nomesas sinap' o mustardo. Tu agis ico pro granda friponeso. » E lu prenis bastonego e volis frapar lu. Ma Strigospegul' esis rapidega e forkuris de lua kastelo e ne retrovenis.

(Duro sequos)

LA STATUI DIL PASKO-INSULO HAVAS KORPI... ASTONIVA DESKOVRURO !

Omna giganta statui dispersita di ta ‘lontana’ insulo esas mem plu impresiva kam oli semblis esar unesmavide. Nome, shirmita de la nediskreta regardi, ita kapi havas korpi enterigita, til plura metri de profundeso.

Ita korpi kovresas per petrodesegnuri, t.e. antiqua epigrafi, olqui duras esar, adminime duminstante, nedechifrebla.

La Pasko-insulo esas un de la habitata insuli maxim izolita en la mondo, ye plu kam 3.200 kilometri de la litoro di Chili. Ita statui, nomizita *Moay*-i, skultesis dal populo Rapu Nai, dum la periodo inkluzita inter 1250 e 1500 pos Kristo.

Segun Wikipedia, la maxim granda *Moay* havas plu kam 9 metri de alteso, e pezas 82 tuni. Altra statuo ne-parfacita havabus, se ol esabus parfinita,

dimensiono de plu kam 20 metri de alteso, e pezabus 270 tuni ! E mem plu nekredebla, multi de ta giganta statui diplasesis a tre diversa loki di ca insulo. Lia vizaji reprezentas la ancestri dil aborijeni, qui konsideresas kom deaji.

Kande oli esos komplete ekterigita, ita statui esos gigantega ! Ica omno nur plugrandigas la misterio di ta skulturi facinanta. Nun, kande ni savas ke oli kovresas per epigrafi, forsan ni povos saveskar plu multe pri oli.

UN DE LA MAXIM IMPORTANTA JURNALI DI MEXIKIA PUBLIKIGESAS ANKE EN LA LINGUO MAYA

Un de la maxim importanta jurnali di

Mexikia, *La Jornada*, jus iniciis edituro en la linguo Maya , olqua publikigesas singladie en Mérida, chefurbo dil Stato Yucatan, sudeste di Mexikia, segun to quon raportas *Global Voices*.

La redaktistaro di *La Jornada* tale justifikis ica publikigo.

« Amba havas du platformi, la una numeral e l'altra surpapera, la jurnalero nacional *La Jornada* publikigesas kun la skopo respondar al bezoni informigiva di la socio di Yukatan, olqua esas kambiema, diversa e kulturoza, per omna ‘resursi’ dil jurnalisto. »

« Ni queras la novaji qui ne konsentas kun la versiono ofical ma ni prizentas oli kun omna aspekti dil fakti; tale la perspektivo redaktistal insistos por donar la parolo al movimenti ed aktori social; la vokeso dil kritika jurnalisto, la kroniko qua explikas la fakti sen perdar la kapableso astonesar; la raportajo qua lernigas e pozas en questiono, la interviuvi qui serchas e sustenas dialogi inteligenta e distractas kun la aktori politikal, social e

kultural... » yen la skopo di ca jurnalero segun lua prizonto.

La Maya esas la duesma linguo aborijena di Mexikia pos la *nahuatl*, segun informi dal autoritatozi Mexikiana. (...) Ol esas anke linguo parolata da plu kam 800.000 personi e posedas importanta literaturo florifanta.

(...) Hodie, en Mexikia esas aproxime 6,6 milion personi parolanta ula linguo aborijena, t.e. min kam 6,5 % de la lokala habitantaro. Ita procento esis 16 % en 1930.

La Maya parolesas anke en Belize e Guatemala e esas la heredajo di kulturo famoza pro lua richeso literatural e priarkitektura same kam pri lua savaji koncernante l'astronomio.

LA POSTO DI SUISIA PROBESKAS L'UZADO DI ‘DRONI’ (MIKRA AERVEHILI SENPILOTISTA)

Ica sistemo fitas bone por la arei montala di qui l'aceso esas desfacila, por situesi di urjanteso e por sendaji qui postulas absoluta prioreso.

La servi postal di Suisia komencis efektigar programo, olqua duros dum kin yari, per livrar letri e paki

postal per la vojo aeral, kun la helpo da 'droni'. La rapideso di la sistemo, konceptita danke la teknologio dil entraprezeyo **Matternet**, havas anke limiti, nome la sendaji ne povos esar supera a pezo de un kilogramo e

l'autonomeso dil baterio di la mikra mashini fluganta esas min kam duadek kilometri.

E, mem se ne esas enuncata ube ika probo eventos, la dicitu sistemo adaptetas chefe a la arei montala di qui l'aceso esas desfacila, por situesi di urjanteso e por sendaji qui postulas absoluta prioreso, quale exemple la specimeni di laboratorii.

EKOLOGIO

LA YUNA CHINIANI DESKOVRS ORGANIZURO POR LA DEFENSO DI LIA MEDIO NATURAL

Rezidui amasigesas per mikra amasi sur la bordi di la choseo duktanta a la kolegio Zhangzi Ying en la suburbo di Beijing (Pekino). En la konfereyo di ta edukerio, kelki de ca rezidui esas en la manui dil dicipuli dil

kinesma klaso. Vangoza yunulo brandisas kalzeto. «*Ol esas ek texuro, ico havas planti kom origino*», il probas asertar. Eroro, ol esas ek lanajo, explikas Lin Youzhu. Ita militantino dil asociuro “L'amiki dil naturo” disdonis objekti trovita inter la rezidui a singlu de la dicipuli. Li mustas staceskar kande el nomizas la prima materio de qua facesis lia produkturo.

Koram la 200 lernanti dil kinesma klaso di ta kolegio, la yuna muliero docas detaloze la vivo-

ciklo di ta objekti dil singladia vivo, de la fabrikerio til la descharjeyo. Unfoye semane, docisti dil kolegio efektigas kurso kreita da « L'amiki dil naturo » pri la temo dil rezidui. Itadie, Lin Youzhu pronuncas diskurso eceptala.

Proxim la kolegio Zhangzi Ying, la kazi di poluteso esas grandanombra. « *Esas multa mikra descharjeyi nepermisita ube la homi bruligas la rezidui* », Lin Youzhu explikas. La pueri dil kolegio esas iti di la lokala rurano di la aferisti qui instalas su sempre plu fore an la periferio dil Chiniana chefurbo. Li esas nemediate koncernata pro la problemo dil rezidui, nam la dicitu edukero jacas anke proxim un de la maxim granda descharjeyi publika di Beijing. Ico es plusa motivo por informar li detaloze pri ca problemo. La intervenantino esas certa pri to : « *Inter 10 e 15 yari, la pueri lernas multe.* »

Lo esas to quo motivizis la yunino divenar membro dil asociuro tri yari ante nun, malgre la desaprobo da lua genitori. « *Mea matro opinionas ke ico ne esas stabila profesiono. El timas ke me atraktos desagreblaji a me* », elu sospiras. Koncernante elu, Youzhu judikas ke, evanta 26 yari, el ne bezonas multa pekunio. El havas fido ad elua

profesiono : « *Ni probas chanjigar la konduti di la homi. Lo esas tre desfacila koncernante la adulti. Se la pueri selektas la rezidui heme, lia genitori atencos plu multe.* »

Un de la instruktati konfidencias ke, depos la tempo kande el komencis selektar rezidui heme, « *elua genitori imitis elu kelkete...* » Ico esas mikra vinko qua difuzas la principio dil « Amiki dil naturo » : « *La milda fortreso povas afektar la harda fortreso (ruan shili yingxiang ruo shili).* » Sempre plu multa Chiniani acesas la socio di konsumado. « *La Chiniani produktas meznombro un kilogramo de rezidui po persono singladie* », explikas Lin Youzhu. Ma nulu volas cindrigilo proxim lua hemo. Konstante, manifesti eventas en Chinia kande projeti pri cindrigilo anuncesas. Ita movimenti « *Ne en mea gardeno* » (*Not in My Backyard*), spontana e desordinera, finas ofte per afronti violentoza kun la policani.

Ico ne esas la agomaniero di la Amiki dil naturo. « *Ni ne sustenas blinde iracoza homi*, explikas Ge Feng, direktistino dil resortiso « *yusteso e pledo politikal* » di ca asociuro. *La manifesti, hike, ne havas rezultaji. Ni luktas per moyeni legal.* » En lando quale esas Chinia, organizuro qua deziras permanar mustas

konformigar su a la lego. La Amiki dil naturo, olqua esas la maxim anciena NGO/ONG (neguverneriala organizuro) ed anke un de le maxim respektata, acceptas ica defio depos 1994. Dum mantenar olua nedependo. « *On propozis a li jentesar al ministrerio por la medio natural lor lua kreo, ma li sempre refuzis* », raportas Scott Wilson, profesoro che la Usana universitato Sewanee e specialisto pri la mobilizi koncernanta la medio natural en Chinia.

L'aludita NGO/ONG probas anke esar sparema. La employati dil asociuro esas kompresata en la unesma etajo di habitu-imoblo. La « cafétéria » havas tri metri-quadrati, ibe on ofras boliigita aquo en ceramika taso al vizitero. En ita joyoza bazaro, la duadek permananta membro dil asociuro durgas la ‘travalio’ komencita en 1994 dal fondero di ca NGO/ONG, Liang Congjie. Ita-epoke, Chinia profiteskis la aperteso ekonomial. Ol havis altra prioresi kam l’ekologio. E, kin yari pos la represo eventinta che la placo Tian An Men, ne parolesis organizar konflikto-agi por atencigar la publiko.

Duadek yari plu tarde, ica organizuro havas 30.000 membroj, e la mento di lua fondero, mortinta en 2010, posrestas. Lo

esencia dil aktivesi di l’Amiki dil naturo vizas pluproximigar vasta publiko a la naturo : observado pri uceli, exameno pri la riveri, laboreyo por lernar fabrikar onua propra aer-purigilo o diminutar onua konsumado di energio.

Komence, ita pragmatismo kelke surprizis Hu Ying, yuna cienco-explorantino Chiniana, qua eniris l’organizuro tri yari ante nun, pos studiado-tempo pasinta inter Francia e Taiwan. « *Me expektis ulo plu politikizita, quale en la asociuri ekologial di Taiwan. Ma la docado disdonita al nova membroj esis purmente ciencial.* » Ica yuna katolikino restis en la organizuro, pro ke, elu dicas, « *ita asociuro subisas preseso : lo esas importanta ke singla civitano sustenez ol* ».

Exemple, el fordunktis familii por rekolar rezidui sur situi natural, por sentivigar la pueri al respektu dil medio natural.

Paralele a lua aktiveso por vasta publiko, l’organizuro entrapreza kombato plu politikal. Depos ke la chefa ministro, Li Keqiang, proklamis ke Chinia devas « *deklarar milito a la poluto* », dum la komenco dil yaro 2014, la entraprezeyi ne plus darfus polutar senpunise. Lego, valoreskinta quik de la unesma di januaro pasinta, permisas le NGO/ONG atakar judiciale

entraprezeyi koncernante kazi di poluto. Duminstante, nur du organizuri agis lo : All China Environment Federation, t.e. emanajo dil ministrerio por la medio natural, e l'Amiki dil naturo.

Lo esas la laboro di Ge Feng, quaradekyarino ferme rezolvinta agar e di lua du kolegi. Depos ita

nova lego, l'asociuro iniciis o riniciis plura persequi judicial : en la provinco Yunnan pro ekfluo de kromo aden rivero, en la provinco Fujian pro la senforestigo e pro poluto dil sulo. « *Danke ita lego, lo esas plu komplikita a tribunalo refuzar la persequi judicial quin ni inicias. Lo esas la futuro di la lukto por la medio natural en Chinia.* »

(Artiklo da SIMON LEPLATRE en la diala jurnal LA CROIX)

HISTORIO

LA GRANDA EPIDEMII : L'ondo di pesto qua atingas tota Europa en 1348 perisigos un triimo de la lojantaro. La explori pri ta temo riimpulsesas pro la developado dil arkeologial antropologio.

.....

LA NIGRA PESTO, « ICA IMPORTANTA TEMO DI LA HISTORIO DIL PASINTA YARCENTI »

Floganti procesionanta en la stradi di Tournai (Doornik), Belgia, 1349.

Dum la somero dil yaro 1348, la skribarto zeloza dal vikario dil parokio Givry divenas sempre plu presata. De quar til kin mortinti monatale en ita urbeto jacanta nefore de Chalon-sur-Saône e ja konocata ta-epoke pro lua vitagri, la dicitu nombro klimas til 112 dum la monato agosto 1348. Inter la fino di julio e la mezo di novembro, on kontas 620 de li, t.e. tam multa mortinti dum tempo-periodo de quar monati kam dum la duadek preirinta yari. La vikario

koaktesos adjuntar plusa folieti por enregistrigar la traci dil plago maxim timata de la Mezepoko til la XIXma yarcento : la nigra pesto.

Ica morbo eniras Francia tra Marseille, olqua esas la precipua portuo por la navi veninta de Oriento, quik de novembro 1347. Dum periodo de kelka monati, lu atingas du Europani de tri e produktas la morto di un triimo de la habitantaro dil Europana kontinento. Altra « erupti » dil aludita morbo ja atingis Oriento ed Ocidento dum la periodo aproxime inkluzita inter la yari 540 e 740.

Pestomediko en Roma

Ma, opozite a le preirinta, l'epidemio dil XIVma yarcento e lua efekti dokumentizesas da kelka kronikisti samtempana e konseque esas plu bone konocata.

En Givry trovesas la maxim anciena de la registri parokial di Francia, kontenata en deko de kayeri havanta flaveskinta papero, bindita per ledro e konservata en la urbodomo. Kom selektita informo-fonto, lu konocesas da omna historiisti qui interesesas pri l'epidemio. La nigra pesto, « *eminento di la*

tre tarde, dum la fino dil XIXma yarcento.

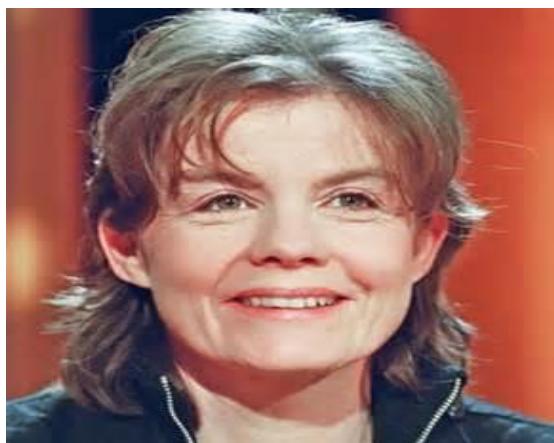
En la stradi di Givry quale en la cetera urbi atingata, la diskuti por interpretar ca facto esas grandanombra. Kom puniso deal, voko al sorcarto, ed aparo di pseudoprofeti, la dicitu epidemio instigas la populi rekursar ad anciena superstici pagana. « *Ma la pesto igas li precipue plu obediema a certena kredaji e praktiki Kristana* », skribas la mediko Jean-Noël Biraben e la historiisto Jacques Le Goff en texto konsiderata kom refero. La procesioni e la pilgrimi multopleskas. L'arto religial divenas skeletala. Formacesas grupei de floganti, qui flogas su publike dum kantar kantiki por expiacar lia peki ante

historio di hiere », segun la formulo dal historiisto Bartholomé Bennassar, facinas la interesati. Pro la rapideso per qua lu atingas la maladi, unesme. Dum periodo de dek dii, ofte min multe, pos l'aparo di buboni, impresiva krizi di febro e kelkafoye di dementeso, la infektita personi transpasas subitamente. Ita morbo frapas anke la menti dil homi di ta tempo pro la manko de savo pri l'origino di ca malajo. La bacilo pestal e la moyeno di transmiso di la morbo - la pikuri dal rato-pulco - deskovresos erste

l'apokalipso di qua l'epidemio konjekteble esas anuncanto. Sen expliko e sen kuraco kontre la morbo, la turbo serchas anke peko-kapri. »*Lor singla atako dal pesto, la teroro esis tante fortak ke on serchis - eceptite Deo, la kometi e l'infekteso dil aero quin onu ne povis punisar - terala responsivi punisenda. On serchis « semanti di pesto »* « , Fred Vargas dicigas lo da un de lua libro-protagonisti, « pestologiisto » profesional, en lua detektiv-romano *Pars vite et reviens tard* (Departez rapide e retroveznez tarde). La Hebrei akuzesos aparte venenagar la putei, e tale persekutesos.

Ita morbo havas profunda reperkuti religial e psikologial. Lu atingas omna strukturi dil socio di

la Mezepoko. Quik de l'arivo dal morbo en ita urbeto e til la fino dil yaro 1348, ne plus celebresos irga mariajo en la parokio Givry. La laboristi divenas skarsa e mustas pagesar chere, multanombra agri ridivenas nekultivata. Iti qui volas eskapar ca plago, e qui havas la pekuniala moyeni por ico, esforcas fugar la urbi atingata, tale favorante la propagado dil epidemio. Preske omna traktati pri pesto citas ica konsilo : « *cito, longue, tarde* » (rapidamente, adfore, longatempe). « *Altravorte, departez rapidement e por longa tempo* » tradukas Fred Vargas.

Fred Vargas

Ante divenor autoro pri detektiv-romani havanta sucesoza vendo, Fred Vargas, segun lua vera nomo Frédérique Audoin-Rouzeau, esis ciencala explorantino che la CNRS, pri arkeologio zoologial. El interesesis grande pri la pesto, per selektar aparte ca temo por elua tezo dum la yari 1970ma.

Multa studenti deskovras lore kun intereso ca temo pos la publikigo di la laboruro da Jean-Noël Biraben, pri la historio di la deskovro dil aludita morbo. « *La morbo facinas la kolektiva imaginado. Ol pasionizas anke la ciencala exploranti. Laborar pri la pesto, lo esas quaze interesesar pri la vivo di granda persono historial* », sugestas la historiistino Françoise Hildesheimer, specialisto pri l'Anciena rejimo (t.e. la tempo dil monarkio ante 1789 en Francia NDLT).

La informo-fonti deskriptante l'ondo di pesto lor la mezo di la XIVma yarcento, segun semblo esis omna explotata, hodie. L'explorado pri ca temo povus tamen ankore progresar, danke la developado dil arkeologio, Michel Signoli, arkeologiisto ed antropologiisto, tale povis identigar la DNA/ADN anciena dil pesto-bacilo pos exkavi entraprezita sur la loko di anciena hospitalo en Lambesc, Provenca.

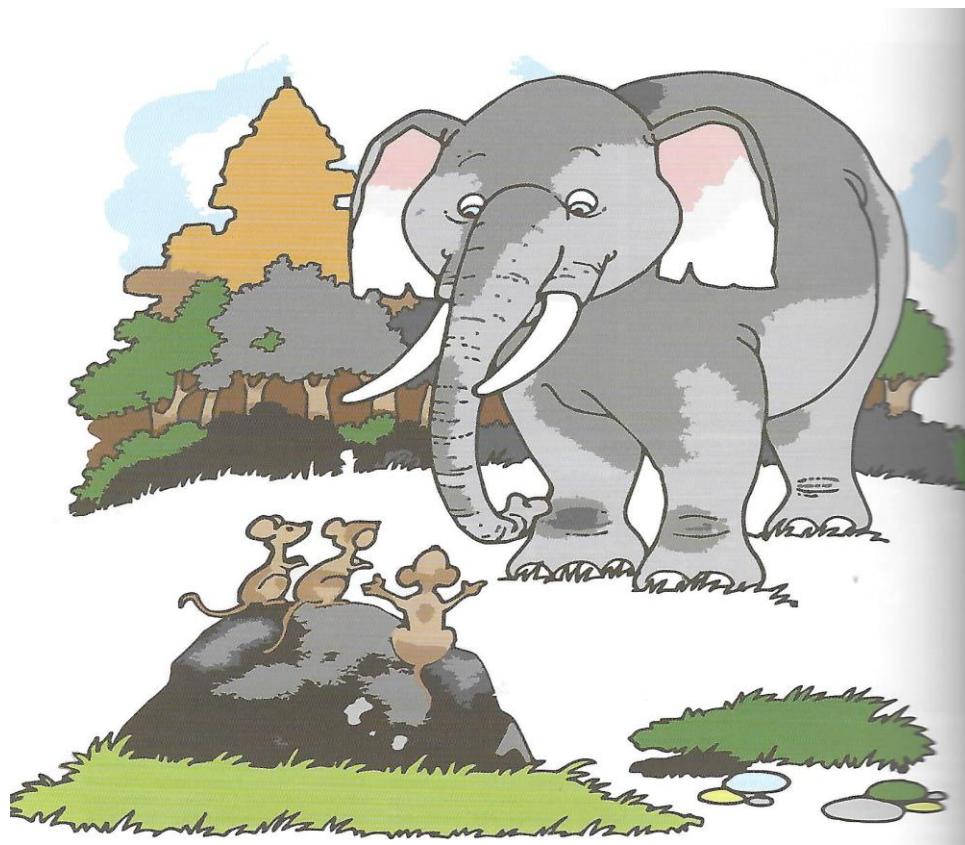
Quale nombroza specialisti pri ca temo, la dicitu exploranto ciencal esas membro dil universitato dil Marseille. « *Marseille esas l'urbo tra qua omna pest-epidemii arivis en Francia, memorigas Françoise Hildesheimer. Lo esas anke ibe ke on probis la preskripti por luktar*

kontre ca epidemio e ke plu tarde facesis la ciencala explori pri ca temo. Posrestas ankore deskovrota kozi. Anke hodie, onu (Segun artiklo da JULIEN DURIEZ en la jurnal LA CROIX

ne savas pro quo la pesto di 1348 finis. »

RAKONTO INDIANA

LA ELEFANTI E LA MUSI

Esis olim granda e bela urbo apud lago. Ol shirmis nombroza templi e bela domi.

La homi qui habitis en ol esis felica e prosperanta. Or, dum la sucedo dil tempo la urbo pokope divenis ruinajo. La homi fugabis, dum duktar kun su lia bovini, lia tauri, lia kavali e lia elefanti.

Nur la musi restis. Li lojeskis en la templi e la domi. Ico divenos urbo di musi. Balde esis plu multa musi kam ulatempe antee : tota generacioni. Generacioni de preavi, geavi, genitori, gespozi, geonkli, gefrati, same kam multega musa bebei.

Li vivis felica omni kune, e preske singladie esis festo. Esis festo dil printempo, la festo dil rekoltaji, la mariaji e cetera asembligi.

En la junglo, fore del urbo di la musi, vivis elefanti. Esis granda elefanti-trupo, e lia rejo esis altastatura maskulo. Nobla e jentila, lu direktis la trupo yustamaniere. La elefanti amis lu. L'altastatura maskulo e lua trupo vivis felica en la junglo til l'arivo di granda dizastro. Ne plus pluvis depos plura yari, ed omna riveri e lia aquo-rezervaji sikeskis. Li ne plus havis aquo por drinkar.

La elefanti departis adfore por serchar aquo. Un de li raportis a la rejo ke lu vidabis urbo ruinita e ke del opozita latero jacis lago. La rejo esis ravisita pri co. Lu duktis quik lua elefanti-trupo a la lago. Survoye li pasis tra l'urbo dil musi. Pro ke la durstanta elefanti diplasis su hastoze, li ne remarkis ke li pedfulis e mortigis plura mili de musi. Plura mili de altra musi vundesis.

La musa mediki e flegistini agis omniamaniere segun lia posiblesi por salvar la mortanti e la vunditi. Ma pro ke sempre plu multa elefanti trairis l'urbo, sempre plu multa musi mortigesis o vundesis. Nulatempe antee la musi esabis konfrontata a tala kalamitato. Quon li povis agar ? Quale li povis cesigar la elefanti mortigar lia populo ?

La musi kunsidis por interkonsentrar pri la maxim bona moyeno agar. Olda muso tre saja, sugestis irar por renkontrar la rejo dil elefanti e parolar a lu. Lu povus acceptar ke lua trupo cesez trapasar la urbo.

Omna musi aprobis ica ideo, e li selektis tri de li en la skopo irar por parolar a la rejo.

La tri musi iris por vizitar la rejo e dum inklinesar, li dicis a lu : « Sinioro Rejo, vu esas granda e potenta. Forsan vu ne remarkis la malajo quan vu produktas kande vua trupo trairas nia urbo. Ni esas mikra e ni aplastesas sub via gambi. Plura mili de ni ja mortigesis e mem plu granda nombro vundesis. Ni timas ke se vi pluduros trapasar nia urbo, nulu de ni posvivos. Do ni venis demandar a vu trovor altra voyo por retroirar aden via junglo. Se vu aceptos, ni esos tre gratitudoza a vu e ni esos vua amiki. Ni agnoskas ke ni esas mikra, ma uladie ni esos forsan apta helpar vi. »

La rejo emoceskis. « Vi esas justa lu dicis a li. Vi povas vivar quiete nun. Me sorgos por ke vi ne plus sufros. »

Kelka yari pose, la rejo di vicina regiono volis nombroza elefanti por lua armeo. Il sendis ilua viri por kaptar de li tam multa kam li povis. Li venis aden la junglo ube la granda maskulo elefanta same kam lua elefanti-trupo vivis. Li ravisesis trovar tanta elefanti. La viri kavigis profunda fosi quin li kovris per brancheti di folii. Ici esis kaptili por la elefanti.

La rejo e mult altra elefanti dil trupo falis aden ica fosi. Li

probis, tam bone kam li povis, riacensar, vane.

La viri retrovenis kun amansita elefanti. Per solida kordi, li ekirigis la kaptita elefanti de la fosi ed atachis li ferme. La viri, pose, departis kun la amansita elefanti ed iris adche lia rejo por rapportar lo eventinta. La elefanti kaptita esis en desoportuna situeso. Lia rejo, la altastatura maskulo, esis afliktata vidar ke tante grandanombra elefanti dil trupo esabis kaptita quale lu. Quale li povus eskapar ? Lu ne sucesis trovar moyeno por eskapar, kande subite lu memoreskis la musi en la urbo. Li dicabis ke li helpus l'elefanti.

La altastura maskulo vokis la rejino, qua ne esabis kaptita. Lu demandis ad elu irar rapidamente al urbo di la musi e naracar a li to quon eventabis.

La rejino hastis irar a la loko habitata dil musi. Iti laste dicita chagrenis kande li audis ke la elefanti esis en tala danjero. « Ni agos tam bone kam ico esas posibla por helpar nia amiki », li asertis.

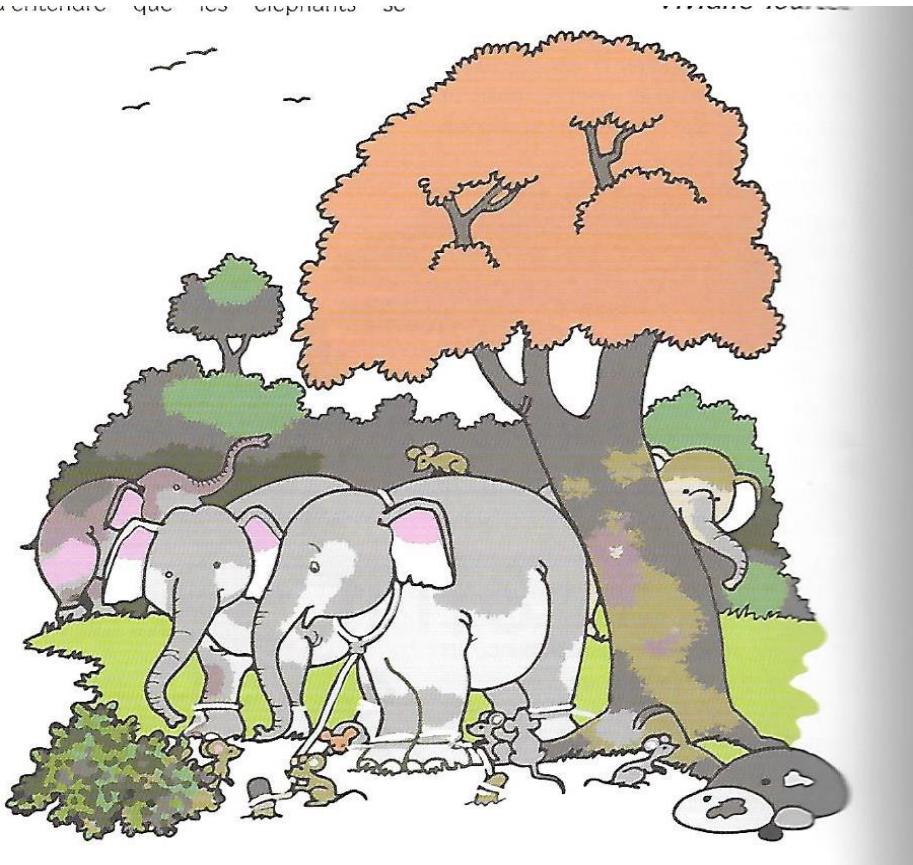
Plura mili de musi kuris a la loko ube l'elefanti atachesis. Per lia akuta denti, li tranchis la kordi e liberigis la elefanti. Omni esis felica. La musi esis

kontenta povir rimborsar lia debajo.

Un de li klimis sur la rostro dil rejo di la elefanti. « Ni esas amiki », lu dicis. « Vi esis jentila a ni unfoye, ni esas felica povir helpar vi. » Tale la elefanti e la musi asemlbis su por celebrar lia amikeso.

« Lo esas la festo maxim joyoza de omna festi », li kantis kore. « Lo esas ya la *Extraktita de la libro "Stories from Panchatantra da Shikvumar. Ilustruri Tapas Guha, publikigita da Children's Book Trust. Rakonto aparinta en la revuo NOUVELLES DE L'INDE.*

festo dil amikeso inter musi ed elefanti ».

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : [En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo uben li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani, qui konfesas esar celita Druidi. Ma ye la fino dil repasto la centyara onklulo havas subite nebona stando. Lu tamen

rikoncieskas e, pose, lu durigas la naraco pri eventi sempre plu astoniva di ilua fora yuneso... Il mem naracas la diskreta ceremonio di lua fianco e la tristeso di lua deproto de ta nekonocata e celata loko. Ma pose il havas nekonsolacata nostalgio til ula dio kande il asistas rurala ceremonio tre anciena. Ma il havas la desfortuno, lore, grave maladeskar. Il sucesas tamen transvivar e divenas studento en granda skolo di Paris e fine frequentas homi di alta sociala klasi havanta politikala opinioni Bonapartista. Sur demando da lua fiancino, il sucesas predicar la futuro.]

-Morge - lo ne esos hodie ! Yen depos duadek-e-kin yari kande vu pluduras vivar tale til la morga dio, ma vi ne babilachis quale hodie, dum plu kam du hori sen interrupto ! Ha yes, vu donigis a vu botelo !

Oportas ne lasar ilu drinkar tale ; ico nervozigas lu ed il ne plus povas dormar - ‘itaque’ me forportas ica botelo !

-No ! Ne tushez ico ! imperis l'onklulo, havante subite l'okuli acendita per la iraco. Tu savas tre bone ke me ne plus havas longa vivotempo avan me - lore, lasez me en paco !... ‘quoniam’ vu ja komencis la vigilado, infre, en la chambro ! E, dum vidar la trublegata mieno di lua nepotino, qua ja regardis ni per suspektema okuli, il adjuntis :

-Ho, nia gekuzi dicis nulo, ma me havas ankore bone funcionanta oreli... e fine, me savas !

Desvinkinta, Hermance, helpata da mea spozino, bone pozis la

patriarko sur lua kapkuseni e probis glutigar da lu ilua buliono :

-« Drinkez, avulo, lo esas vera hanino-buliono, segun anciena maniero, quale vu prizas ico. Pose vu dormos quiete ! Vu ne devus fatigar vu ipsa tale. Pro quo agar lo, quoniam vu skribis ica omno por vua nevi ? »

Duminstante, l'onklulo konsideris tacante la multopla okuli, qui, sur la surfaco di la liquido intershokis, per desegnar figuri neprevidita.

Pro ke forsan il lektabis ibe ula misterioza resundo, il plu-levis sua fronto, e, regardante ni la uni pos la altri :

-Lo esas exakta, omno quon me naracas a vi skribesis da me en kelka kayeri olqui livresos a vi... lor vua deproto. Ma... kad vu kredabus ica omno sen venir a Perrière ?

-Sincere, mea onklulo, me devas konfesar a vu ke la responde esabus no !

-Lo esas vere to quon me opinionis. E yen pro quo, pos konsultir mea amiki e obtenir lia asento, me pregis vu venar adhike - por ke, vidinte ico, vu kredez, e ke, per kredar, vi durigez pos 72 yari de interrupto, la misiono quan me abandonis pos la dizastro di 1871.

E, sen diskutar plu longatempe, ica oldulo proximigis ilua longa nazo a la boledo de buliono e, lentamente, pardrinkis ol.

-Nun, lu dicis, quoniam vi mustas vartar dum mi-horo ante la suleo, me volas profitar pri co por dicar a vi ula epizodi tre importanta - e lo esos omno por ca vespero -, pludicis la oldulo, interruptanta la protesto da Hermance - kun nia nevi adminime...nam pose..., vu venigos a me patro André...

-Kad ico havas komuna raciono ! vigilar tale dum plura hori - en vua stando ! grunetis Hermance, e per la regardo el inkluzis ni en la sama blamo.

-Kande, du o tri dii pos nun, patro André dicos an mea tombo : « Lu repozez en paco ! » ico esos tre desagreabla a tu, mea kompatinda filiino, koaktesar respondar Amen !

Ni ne povis impedesar ridetar a ta neprevidita argumento, dum ke nia deskontenta kuzino livis la chambro, dum forportar la bolo vakua.

La avulo askoltis elu decensar, pose, per lua okulo ube brilis fulmino de malico, il signifis a me querar lua botelo. Obediente ilu, me varsis a lu kelka guti qui restis ankore en la granda vitro kristala :

-Ka lo esas omno ? me regretas ! Dum ke me pensas pri co, kad vi vidas sur la planketo infre, kayero bindita e mikra buxo ?

-Yes, ho mea onklulo.

-Vi prenos oli morge. Ico esas la heredajo quan me promisis a vi.

-Ni facis nulo, mea onklulo, por meritar vua jenerozeso...

-Ne exkuzez vi, ne dankez me, ita paketo havas nul altra valoro kam olta di qua vi povus havar uzado...Ico povas esar trezoro - od absolute nulo !

Regardinte la lumo ludar en lua glasedo ; e prizentante ol a ni :

-Pro la restanta tempo, lu dicis. Oportas ke me finos mea naraco. Nun , askoltez me bone.

Ni esis dum agosto 1845. Pro ke me ekiris la Skolo en bona lernanto-rango, me esabis admisita dum la vakanco por

pasar du semani en Perrière, che mea fiancitino, e me ferme esperis obtenor de patro de Chamou, ke lu konsentez selektar definitive la dato di nia mariajo ; ma singlafoye kande me probis aludar ca temo, il trovis moyeno por interruptar o deviacigar la konverso vers la unika temo qua semblis esar importanta ad il : la restaurado imperiala. On profitis ico por pozar a me tre desfacile respondebla questioni pri certena propraji matematikal di divinado heredita de nia ancestri e per olqui vi memoras ke sinioro Bonaventure Guyon aquirabis la favoro dil imperiestro.

De lua nekonocata tebaido s-ro de Chamou mantenis per sekreta sendati duriva relati a la medii politikal amiki dil pretendanto, ed il komplotis por l'eskapo dal Princo, qua duris retenesar en karcero en la fortreso di Ham. Lo esas ica metodi qui transmisesis, til ilu, parole, quin me zeloze kodexizis sub formo di tabeli olquin me transmisas a vi en ita bindita kayero e posibliganta preske quik extraktar auguri neeroriva de simpla dato e de nomo.

Por exercigar mea memorado, la patro di Lysiane koaktis me facar mentale, segun l'anciena metodo, omna kalkuli postulata same kam agis lo ilua filiino kun virtuozeso remarkinda.

Ma kad lo esis vere bon ideo laborigar pri chifri e divinado politikal yunulo amoranta, nepacienta povar realigar lua feliceso ?

Lo maxim mala esas ke mea fiancitino ipsa esis eludanta singlafoye kande me insistis por ke el decidigez elua patro selektar la dato dil mariajo, quoniam me obtenabis mea injenioro-diplomo e balde havos ofico che la Kompanio.

De ripozo ad ajornado, ni arivabis til la predio di mea deproto sen ke irga decido esabis facata. Itafoye, me rezolvis esar energioza, refuzar omna falsa pretexti di mea futura bopatro, e mem asumante la risko di akra refuzo, arachar de lu la fixigo di proxima mariajo-dato.

Quik de l'auroro, il fugabis de me, e la dejuno pasabis sen ke esus moyeno komencar la konverso definitiva pri ca temo.

Absorbita per nesondebla pensi, il manjis sen askoltar me, respondante nur per yes e no dissendita kelke hazarde. Lysiane, konvene avertita pri mea atako, semblis esar nedezirema pro ke el esis quaze favorigita ye la perspektivo di diskuto kun elua teroriganta patro.

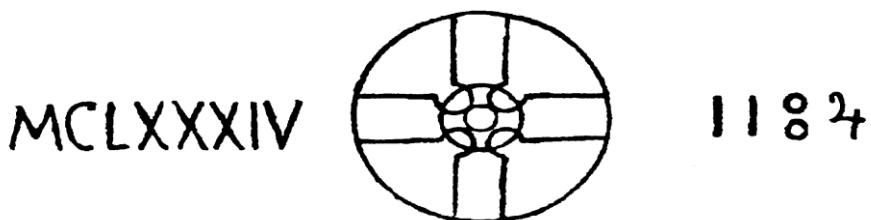
L'instanto dil deser-disho arivas sen ke la temo, tante importante a me, trakteskis. Mea fiancitino depozis sur la tablo granda plado plena de pruneli e dum sospirar

direktis elua okuli vers me por suplikar me evitare skandalo.

Me asignabis a me ita instanto kom finala limito a mea hezito e me ne plus intencis ajornar ico.

(Duro sequos)

Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet - Inter-Kelta Arkidruido

Ad oblioviita landi (2)

Transnistria

[La suba texto devabus aparar en PROGRESO ma pro importanta tardeso di ta buletino, mea amiko **Robert Pontnau** transmisis ol a me por ke ol publikigesez en KURIERO INTERNACIONA.]

La voyo esas quale sempre mala ma plu bona kam en Ukrainia. Ol permissas kun kelka atenco vehar 90 km hore. Me alongevehas granda agri, pomieri, lageti, videblesas, ke la lando esas poke habitata. Moldavia esas granda quale Belgia e havas nur tri milioni de habitanti (sen Transnistria), apene triimo del habitantaro di Belgia. Onu renkontras rare automobili od kamioni. Yen du negrandia urbi, quin la voyo preterpasas e nun plu multa trafiko nam yen esas la chefa voyo ad Ukrainia, me atingos Transnistria an la urbeto Dubosary. Preske bona voyo. Me arivas al fluvio Dniester. Ante la fluvio esas kirasizita vehilo kun du soldati (Rusa), qui manusignifas, ke me durez irar til la doganeyo. Ica lando ne havas bona reputeso, la Franca interretsituo por voyajeri deskonsilas olu, nam « ibe esas nula Franca konsuleyo por protektar Franca resortisanto ». Precize to igas mea voyajo interesiva. Ka vere ol justifikas timo ?

Me arivas al doganeyo. Me ne ekiras, onu simple dicas a me, ke me haltez en barako kelke plu fora, por pagar voytaxo e tradukar la automobil-pasporto. Omno hike esas skribita en Rusa linguo. Existas formularo kun Angla tradukuro. Me pagas 5 euri por la voytaxo e 11 euri por la tradukuro dil automobil-pasporto, la doganisti tre afable helpas me, li konocas bone la teknikala pasporti dil EU e diktas a me la teknikal detali, quin me skribas sur la formularo. Li dicas a me, ke me mustos anunciar me morge che la polico por stranjeri, co esos gratuita, ed onu donas a me l'adreso. Ma por ti, qui ne parolas la Rusa, e precipue ne lektas la Rusa literi, ol esos desfacile trovebla. Multa paneli esas bilingua ma en Rusa ed en la tale dicitu 'Moldaviana' linguo, to esas la Rumana skribita per Rusa literi. Me indikas adreso di hotelo, me havas anke adreso de Espistino, qua invitis me, ma el ne respondizis mea multa elektronikala letri. Erste kande me forvehos, el skribos a me ke el obliuiis me !!! Me trovis en interreto chipa hotelo en preurbo di Tiraspol : Ternavka ; ol esas indikata per panelo, ma en Rusa linguo, dum ke la guidlibri indikas la Rumana nomo Tîrnauca. Fortunoze me povis tradukar aden la Rusa e la preurbo Ternavka esos facile trovebla, la hotelo min facile, nam ol havis altra nomo mealatere !!! Nun me pretervehas Dubosary ed vehas adsude vers Tiraspol. La voyo esas ecelanta, ed esas poka trafiko dum ica sundio. Me haltos en la unesma urbeto Grigoriopol, kun la espero manjar ulo, mea stomako ya esas vakua. Charmoza urbeto, alonge la fluvio Dniester. Ma esas sundio, la butiki esas klozita. Ecepte pekunio-kambieyo, ube me kambias ad Transnistria-rubli. La manjerio esas klozita, restorerio esas apertita, regretinde esas mariaj-festo ed ol ne plus acceptas gasti. Me iras ad kafeorio, regretinde me povas nur drinkar kafeo e manjar kuko, malgre mea diabeto. La kafeo quietigas tamen mea stomako, e me quik vehas ad Tiraspol. Sisadek kilometri pose me arivos al chefurbo Tiraspol e facile trovos la voyo al hotelo. Certe Transnistria e Moldavia aparos en nova GPS-navigili, me nur parlektis la mapo en interreto e lernis olu memore. La hotelo celas su en verda preurbo, meze di familiala domi kun gardeneti. Me povos balde dinear por modesta

extra-pekunio e me dume dushas me en sat komfortoza chambro. La korto aspektas quaze fortreso ed onu povas manjar regardar televiziono en pseudo karcer-celuli !!!
Yen me esas en la maxim misterioza lando di Europa, Transnistria !

Transnistria havas 4163 km², kelke min granda kam duople Luxemburgia od quarople Andora ol havas 500.000 habitanti. Ol esas tre longa bendo (200 km) e tre streta (inter 12 ed 25 km) inter la rivero Dniester e l'Ukrainian frontiero. Ol naskis en 1990, kande Moldavia proklamis la Rumana kom nura oficala linguo e pos kurta milito restis neagnoskita da altra landi, e vane demandas divenar parto di Rusia. L'unika linguo, quan me audis ibe esas la Rusa, quankam la Rumana skribite per Rusa literi (Moldaviana linguo) esas lektebla sur paneli e kelke parolata e kunoficala.

En la hotelo Tiligul, quan me nur povas rekomandar, me bone manjas ye moderata preco en pseudo-karcer-celulo, ube me renkontras gasti. La televiziono montras Rusa programi ed un lokal programo. La habitanti konsideras su kom Rusi. Mea kunmanjanti esas Rusa turisti e me povas parolar kun li en lia linguo. Li venis de Moskva tra l'aeroportuo de Kishiniov (80km), vakancas hike. Li esas partisani di Putin ed apogas la "separisti" en Donbass. Li aparte juas la militistala fortreso di sua lando. Anke esas Transnistriani, qui konsideras su kom Rusi e konsideras lia lando kom parto di Rusia. Me povas bone parolar kun Transnistriani, qui afable invitas me partoprenar mariaj-festo en apuda salono. Me mustas refuzar, pro ke me ne darfus drinkar alkoholo nek manjar kuki ma me povas parolar kun li. Kustumale ed anke cafoye ica populo esas tre afabla ed amikema kande onu parolas lua linguo. Anke habitas hike Ukrainianino, di qua la patro habitas e laboras en Tiraspol. « Vu vidas, ke hike esas quieta e sen danjero, rivenez adhike vakancar ». Esas anke tri Franci kun Angla amiko, qui vakancas hike pro ke la lando esas nekonocata, ilqua vivis en Paris e fluante sed kun achenko parolas France. Ili vizitis noktal klubi per taxio, e rakontas a me pri oli. L'Anglo jus vizitis Nord-Korea e raportas a me sua vizito. Me rapide povas naracar a lu la sequo, nam me ja lektis altre vizit-raporti pri ca lando. Tamen lu adportas kelka detali. La lojdomi en Pyong-Yang, urbo quan onu montras ad stranjeri ne esas en tre bona stando. Onu nur en la hotelo esas libera; ekirar onu ne povas sen guideri, sempre duope, por ke 'un surveyez l'altru'. La urbomezo di Tiraspol havas granda avenuo. Me garas mea automobilo dop la domo dil guvernerio, ube stacas Lenin-statuo, me plu tarde iros aden la centro ipsa, nam onu omnube trovas gareyi e ne venus en la kapo di ulo pagigar gareyo (ni ipsa obliiviis ca fortunoza epoko !). Me desfacile trovas la exterlandala policeyo, ube me mustas registragar me, me mustis plurfoye questionar, esas nur mikra panelo en la apuda strado (!) e la registreyo (OVIR), celas su dop asekureyo. Sen granda formalaji, li donas a me sejorn-permiso por 3 monati. Fakte visto sur papereto, quan me retrodonos por ekirar la lando (ica lando ne agnoskesas extere). Esas nula extra pago. La atmosfero esas olta di mezgranda urbo. Granda parko kun monumento ad mortinti, memorigas pri la nedependento-milito. Apude stacas ortodoxa kapelo, ya anke hike prosperas religio. Me promenas sur la rivo dil fluvio Dniester, tre agreabla. Onu ne vidas politico. La ekonomio ne plus esas komunista, quankam omnube esas simboli dil olima Sovietuniono. Multa privata butiki. La granda kateno di supermerkati Sherif apartenas onu dicas al familio dil ex-prezidanto Igor Smirnof. Me povas dicar, ke omno trovesas ibe.

Ek l'urbomezo di Tiraspol

Me plurfoye sen problemi parolis kun la lojanti. Me deskovris anke belega butiko di anciena libri, tre chipa, ube me kompris kelka libri. Me anke kelke diskutis kun la mastrino, qua bone konocas la Rusa literaturo e konsilas klienti. El vivas precipue per libri pri muziko di qui esas anke granda fako. El deskonsilas elektronikala libri. En Rusa linguo onu povas preske omno gratuitte lektar en l' elektronikal biblioteko da Maxim Moshkov. Certe per komputoro, qua fatigas l'okuli. Kliento parolas pri Dostoyevski. « Lu divenis saja, fine di sua vivo. » Me ne deziras partoprenar la disputo, Dostoyevski ya divenis partisano dil imanado (interveno da deo en la homal aferi), quon onu en la westo preske ne plus aceptas.

(Duro sequos)

KELKA IDO-FORUMI

Tre populara esas la forumo : <IdoCatalaOccitan@yahoogroups.com>. La jeranto di ca forumo skribas kelkafoye interesanta mesaji pri la singladia vivo, pri sporto e pri diversa temi. Ol ne esas nur en Ido, nam quale lua nomo indikas lo, on povas anke sendar mesaji en la Kataluna

ibe. En ica forumo senteblesas ulo de la mediteraneala kordiala varmeso.

Por la novici qui volas ameliorar lia savo di nia Idolinguo, esas konsilinda adherar : <idolerneyo@yahoogroups.com>. Politikumado ne esas rekomentata che ica forumo.

La politikumado anke ne esas rekomentata che la forumo : <idostab@yahoogroups.com> qua guidesas da me. Me esforcas havar bona kulturala nivelo kun traduki dil Odiseo da Homeros qua aparas tempope folietone. Me publikigas ibe preske singladie KELKA NOVAJETI.

BLOGI

Listo segun alfabetal ordino :

Alcione

<http://alciono.blogspot.com/>

Antonio Martinez

<http://haikuido.blogspot.com/>

Bebson Hochfeld

<http://www.ipernity.com/home/bebson>

Jean Martignon

<http://royalist-ido.blogspot.com/>

Jose Cossio

<http://www.ipernity.com/home/idosonora>

Lenadi Mucina

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Parolez Ido

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list>

Thomas Schmidt

<http://www.ipernity.com/home/93650>

Tiberio Madonna

<http://ingletr.blogspot.com/>

Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra Idisti redaktas blogo, li volentez informar me pri co, por ke me publikigez la retala adreso di lia blogo.

«FACEBOOK»-I

Mea propra «facebook» esas Jean Martignon
: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100000602493096>
Existas anke (inter altri)
Idisti
Bebson Hochfeld
Linguo Internaciona (di la Delegaciono)
Deutsche Ido-Gesellschaft
Ido-Bigoteso

REVUI e LIBRI

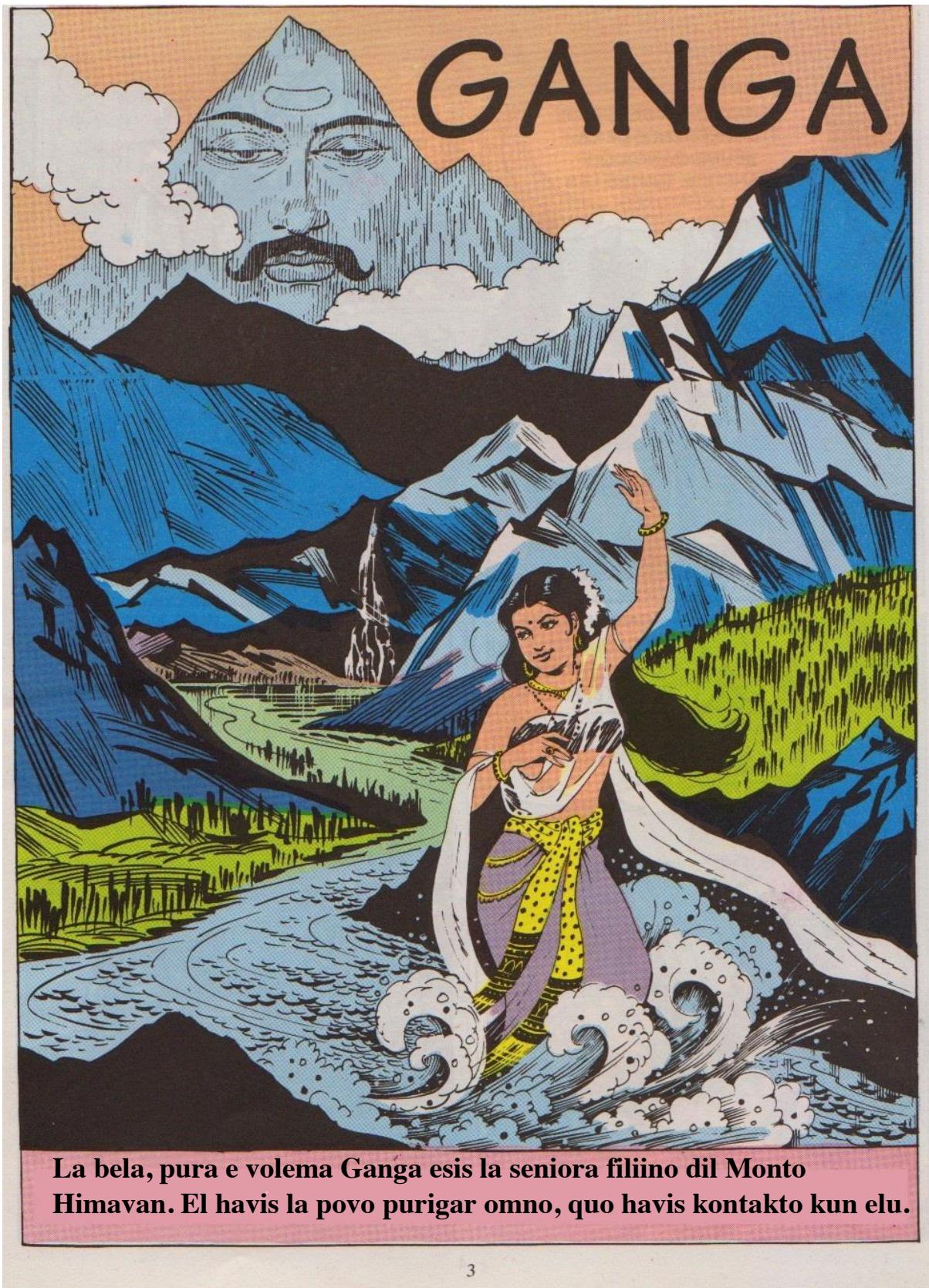
Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA esas la precipua revuo di nia movado PROGRESO e la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestijoza interretala revuo ADAVANE ! kontenas anke komenco di libraro virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso <www.publikaji.tk>.

Ultre lo, on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro che la suba interretala loko :

<http://sites.google.com/site/editeriokrayono/kurierointernaciona>
Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Oi povas trovesar ye la suba adreso :
<<http://www.literaturo.ido.li/>>

GANGA 1

**La bela, pura e volema Ganga esis la seniora filiino dil Monto
Himavan. El havis la povo purigar omno, quo havis kontakto kun elu.**

GANGA 2

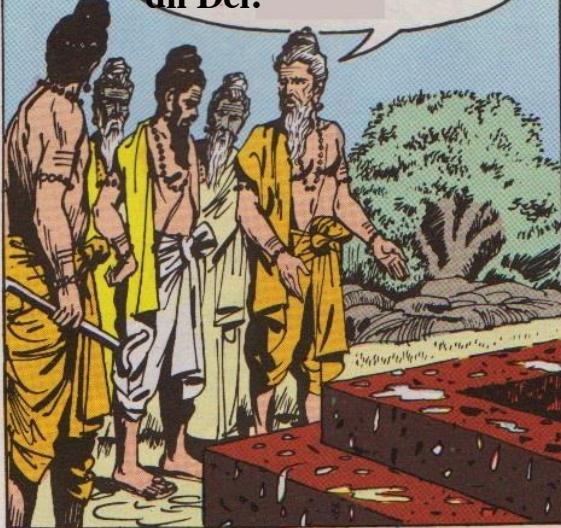
Uldie la Deva-i, duktita da Brahma, venis al Monto Himavan.

GANGA 3

Lore la vivo sur la Tero divenis sempre plu neposibla por omna yusta e vertuoza homi.

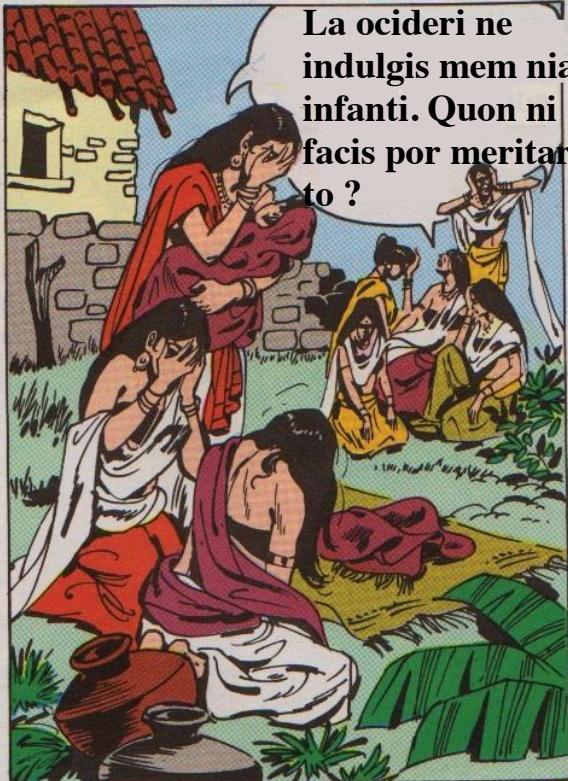
Nia sakrifiko itere destruktesis. To divenas tante importanta ke ni atraktos la deskontenteso dil Dei.

Ti omna monati de laborego desaparis. Nia rekolti destruktesis nur dum un nokto.

La ocideri ne indulgis mem nia infanti. Quon ni facis por meritarto ?

Pose...

Ni esas desarmizita kontre ta enemiki qui ne montras su. Ti qui transivis celez su en la groto !

DURO
SEQUOS

KONTENAO

Vorto dal redaktero.....	1
Informo prilingua.....	2
Listo de utila vorti.....	3
Ivain o la kavaliero kun leono.....	10
La vilaji en Paris.....	13
La Steli (novelo).....	17
La violacita viri.....	21
La maestro dil pupei « kokeshi ».....	25
La porko en la sucedo dil tempi.....	27
Diversaji.....	28
Interviuvo di historiisto Germana.....	30
Tao Te King.....	33
Historio di Roma.....	34
Nia poeziala Angulo.....	36
L'Iliado da Homeros.....	37
Till Strigospegulo.....	40
La statui dil Pasko-insulo (e diversaji).....	42
Ekologio.....	44
La nigra pesto.....	47
La Elefanti e la Musi.....	51
La misterio dil oblikiata vilajeto.....	54
Transnistria.....	58
Ganga.....	64